Ե ՏԱՐԻ

100 ՓԱՐԱ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՅՆԸ

ԹԻՒ 1542

ՇԱԲԱԹ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1923

Joghov. u. Tzain-Jamanak, Quotidien Arménien, Eski-Postahane, Galata, Constantinople

ՀԵՌԱՁԱՅՆ Բերա 462 — Téléphone Péra 462

ԺԶ. ՏԱՐԻ

Հիմնադիր խմբագրապետ ՄԻՍԱՔ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

ԹԻՒ 4832

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 40, 25, 15 Դրուշ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԿԱՐԵԼԻ Է ՖՐԱՆՍԱ ԳԱՂԹԵԼ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԵՐ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ֆրանսա գաղթողներուն դէմ յարուցուած դժուարութիւններուն մասին լուսաբանութիւններ ստանալու համար երէկ դիմեցինք ֆրանս. հիւպատոսարանի բարձր պաշտօնատարներէն մէկուն, որ հաճեցաւ հետեւեալ բացատրութիւնները տալ.

— Ֆրանսա ինչո՞ւ համար այլեւս գաղթական չընդունիր.

— Ֆրանսա ո՛չ մէկ ատեն գաղթական չընդունիր. Գալով ճամբորդներու դէմ գրուած արգելքին, ան առժամեայ է, նկատելով որ Ֆրանսա խուժողներուն թիւը հետզհետէ մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ եւ անոնց մեծ մասը ինքզինքը հոգալու ի վիճակի չէ եւ շատ անգամ փողոցները կը գիշերէ. կառավարութիւնը ստիպուեցաւ կարգ մը սեղմումներ տնօրինելու.

— Ի՞նչ են այդ սեղմումները.

— Ֆրանսա մեկնող իւրաքանչիւր ճամբորդ պարտաւոր է 500 ֆրանք ցոյց չէք մը ներկայացնել ֆրանս. հիւպատոսարանի անցագրի գիւանին, որպէս զի կարենայ վիզէ ստանալ. Այս պայմանը բացարձակ է, այնպէս որ անոնք որ յիշեալ գումարը չունին, պարապ տեղը դիմում կատարած պիտի ըլլան.

— Ֆրանսա ազգական ունեցողնե՞րն ալ նոյն պայմանին ենթակայ են.

— Ֆրանսա ազգական կամ բարեկամ ունեցողներուն պարագան նոյնն է. սակայն այս դասակարգին պատկանողները աւելի դիւրաւ կրնան Ֆրանսա մտնել՝ եթէ իրենց ազգականը կամ բարեկամը բարեկամութիւն ցոյց տայ.

— Ուրեմն Ֆրանսայէն եկած երաշխաւորագրով մը ճամբորդութիւնը կը դիւրանա՞յ.

— Այդ ըսել չուզեցի. պատմեցէք որ բացատրեմ միտքս. Ենթադրենք որ դուք Մարսիլիա երթալ կ՚ուզէք եւ Մարսիլիոյ մէջ ազգական մը կամ մտերիմ բարեկամ մը ունիք. Ձեր ճամբորդութիւնը կը դիւրանայ եթէ Ֆրանսայէն գործատէր մը ստորագրուած թուղթ մը ղրկել, որով գործատէրը պէտք է յանձնառու ըլլայ թէ Մարսիլիա հասնելնուդ պէս ձեզի գործ պիտի տայ. Այս թուղթը գործատէրէն առնելէ յետոյ ձեր ազգականը զայն վաւերացնել կու տայ ոստիկանատունէն եւ ձեզի կը ղրկէ. Անմիջապէս որ այդ թուղթը ստանաք, մեզի կը դիմէք ձեր անցագրով, եւ վիզէի համար 25 ֆրանք վճարելով 48 ժամ յետոյ կատարեալ վիճակի մէջ կ՚ստանաք ձեր անցագիրը.

Շատեր այս միջոցին դիմելով յաջողեցան մեկնիլ. Ուրիշ ոեւէ կերպ միջոց գոյութիւն չկայ. կամ 500 ֆրանք պէտք է ներկայացնել եւ կամ թուղթ մը առաջ բռած յանձնառագիրս.

— Վերջերս ֆրանս. թերթերը դժգոհութիւն կը յայտնէին օտարներէն, մանաւանդ Հայերու մասին մասնաւոր դժգոհութիւն մը կա՞յ.

— Չեմ կարծեր որ այդ դժգոհութիւնները Հայերու ուղղուած ըլլան. Երեւակայեցէք որ Ֆրանսայի մէջ ներկայիս աւելի քան 300,000 օտարականներ կան, անշուշտ չէք կրնար պնդել որ այդ բոլոր օտարականներն ալ բարի եւ պարկեշտ մարդիկ են. Ֆրանսա, միշտ հիւրընկալած է իր գիրկը ապաստանողները, սակայն երբ անոնք մտահոգութիւններ կը պատճառեն կառավարութեան, բնականաբար ան ստիպուած կ՚ըլլայ թէ օտարականները, այլ «անբաղձալի»ները միայն չընդունելու.

— Մարսիլիա գացող Հայերու վիճակին մասին ստոյգ տեղեկութիւն մը ունի՞ք.

— Դժբախտաբար մեր ստացած տեղեկութիւնները վարդագոյն չեն. Նախապէս գացողները աւելի բախտաւոր եղած են, որովհետեւ ոեւէ է գործ մը գտած են, իսկ վերջերս գացողներուն մեծ մասը անգործ են, կ՚ստիպուին «ինքնութեան թուղթեր» ստանալէ յետոյ ներքին գաւառները մեկնիլ՝ գործ փնտռելու համար.

Արհեստաւորները գրեթէ բոլորն ալ գործ գտած են. Կայ նաեւ դասակարգ մը որ կառավարութեան կողմէ ցոյց տրուած աշխատութիւնները կը կատարէ.

— Ճի՞շդ է որ Հայերուն մէկ մասը Ռուրի ածխահանքերը ղրկուած են.

— Այդ մասին մենք ոեւէ տեղեկութիւն չունինք. Միայն կրնանք ըսել թէ վերջին սեղմումները Ֆրանսա մեկնողներուն օգտին համար է որ կը կիրարկուին. Այսպէս օրինակի համար, այսօրերուս մեկնումները նուազած ըլլալով, Մարսիլ ու գտնուողներուն վրայ նորեր չեն աւելնար եւ անոնք աւելի դիւրաւ կրնան գործ գտնել. Իսկ նոր մեկնողները կամ գրաւ կ՚ունենան եւ կամ իրենց ազգականին միջոցով գործ հայթայթած կ՚ըլլան, եւ առանց թշուառութեան մատնուելու՝ իսկոյն գործի կ՚սկսին.

Այս խօսքերու տեղեկութիւններուն համար շնորհակալութիւն յայտնելով մեկնելու կը պատրաստուէի, երբ պաշտօնատարը ոտքի ելլելով եւ ձեռքը ինծի երկարելով ըսաւ.

— Եւ սակայն լաւ կ՚ըլլար որ քիչ մըն ալ դուք շարժէիք եւ աշխատէիք նպաստել Մարսիլիա հասնող ձեր ազգակիցներու վիճակը բարւոքելու գործին. Հայ ազգը պէտք չէ մոռնայ իր ծոցէն մեկնող զաւակները, որոնք ուր որ ալ երթան իր՛ն են դարձեալ.

— Իրաւունք ունիք պատասխանեցի եւ տեղեկութիւններ տուի Հայ Բարեգործականի Թափած ջանքերուն եւ Պ. Մինաս Չերազի նախագահութեամբ Մարսիլիոյ մէջ կազմուած գաղթականաց յանձնաժողովին մասին. Խօսակիցս խօսք գոհ մնաց այս տեղեկութիւններէս եւ — «Այդ պարագային գործը կարգին է», պատասխանեց՝ աւելցնելով որ միշտ պատրաստ էր փափաքած տեղեկութիւնները հաղորդելու.

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԳԵՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ռուսաստանի Միաց. Ընկերութիւնը, որու կեդրոնը կը գտնուի Նիւ Եորք, հրատարակած է գրքոյկ մը, ապացուցանելով թէ Խորհրդ. Ռուսաստանի բարձր պաշտօնէութիւնը բաղկացած է հրեաներէ. Ռուսերը փոքրամասնութիւն մը միայն կը կազմեն. Գրքոյկը մէջ կը բերէ խորհրդային կառավարութիններու զանազան պաշտօնէութեանց մանրամասն ցուցակը, որ խնամքով հաւաքուած է պոլշեւիկեան պաշտօնական գրութիւններէ եւ թերթերէ.

Այս ցուցակին մէջ յիշուած են 503 անձ՝ ռուս կառավարական պաշտօնեաներէն, որոնց 406ը Հրեայ են եւ միայն 29ը ռուս. Ցուցակը կը պարունակէ նաեւ 34 լեհացիի, 2 լեհի, 1 չեխի, 1 վրացիի եւ 1 հունգարացիի անունները. Բացի ասկէ, Ռուսաստանի հասարակական կարծիքը առաջնորդող մամուլի օրկաններէն 41ը հրեայ են եւ միայն մէկը ռուս.

Ժողովրդական կոմիսարներու խորհուրդի 22 անդամներէն միայն երեքը ռուս են. — Լէնին Չիչերին ու Մանուէլյեւսկի. Խորհուրդի հրեայ անդամներու թիւր 17 է, իսկ մնացեալ 2ը հայեր են.

Զինուորական կոմիսարութիւնը, որու գլուխն է Թրոցքին, ունի 43 անդամ, որոնց մէջ չկայ ոչ մէկ ռուս. Ան բաղկացած է 34 հրեաներէ, 8 լեհացիներէ եւ մէկ գերմանացիէ.

Ներքին գործերու կոմիսարութիւնը բաղկացած է 64 անդամներէ. Ինքը՝ կոմիսարը հրեայ է, Զինովիեւ. Հրեայ անդամներու թիւն է 45, միայն երկուքը ռուս են. Մնացեալ անդամներուն 11ը լեհացի, 3ը հրեայ 2ը գերմանացի եւ 1ը լեհ են.

Արտաքին գործերու կոմիսարութիւնը բաղկացած է 17 անդամներէ, որուն ղեկավարը՝ Չիչերինը միայն ռուս է. Մնացեալ 13ը հրեաներ են, մէկը հայ, մէկը լեհացի, մէկը գերմանացի.

Ֆինանսներու կոմիսարութիւնը ունի 30 անդամ, որմէ 26ը հրեայ են, երկուքը ռուս, մէկը լեհացի, մէկը լեհ.

Արդարադատութեան կոմիսարութեան մէջ ոչ մէկ ռուս կայ, կ՚աշխատակցին 18 հրեաներ եւ մէկ հայ.

Ժողովրդական առողջապահութեան կոմիսարութեան մէջ եւս ռուսեր չկան. կ՚աշխատակցին չորս հրեայ եւ մէկ գերմանացի.

Ժողովրդական լուսաւորութեան կոմիսարութեան, որ բաղկացած է 53 ... ամբողջութեամբ հրեաներ են.

Աշխատանքի կոմիսարութեան 8 անդամներէն 7ը հրեայ են, մէկը գերմանացի.

Պոլշեւիկեան Կ. Խաչի անդամները ամբողջութեամբ հրեայ են.

Գաւառային լիազօրները 23 հոգի են, ասոնցմէ 21ը հրեայ են, մէկը՝ ռուս, մէկը՝ լեհացի.

Ռուս կայսրութեան պաշտօնատարները հարցաքննող յանձնախումբի անդամներէն 5ը հրեայ են, երկուքը ռուս.

Նիկոլա Բ. կայսեր սպանութեան հարցաքննիչ մարմնի տասը անդամներէն եօթը հրեայ էին, երկուքը ռուս, մէկը՝ հայ.

Ընդհ. խնայողութեան գերագոյն խորհուրդի պետն է Ռայքովսկի (ռուս). Այս խորհուրդին մէջ կան 56 անդամներ, որոնցմէ 45ը հրեայ են, 5ը ռուս, 3ը գերմանացի, 2ը լեհացի, 1ը հայ.

Բանուորներու, զինուորներու, գիւղացիներու եւ կոզակներու 5րդ համառուսական գործադիր կոմիտէի 62 անդամներէն 43ը հրեայ էին, վեցը՝ լեհացի, երկուքը՝ հայ, մէկը՝ գերմանացի, մէկը՝ չեխ, մէկը՝ վրացի.

Գրքոյկը, այս կազմակերպութիններու կառուցուածքը թուելէ յետոյ կ՚եզրակացնէ.

«Իրականութեան մէջ հրեայ ազգն է որ կը տիրապետէ ամբողջ Ռուսաստանին»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒ ՄԸ ԹՈՐՓԻԼԻ ՄԸ ԶԱՐՆՈՒԵԼՈՎ ՏԻԼ ՊՐՈՒՆԻ ԱՌՋԵՒ ԸՆԿՂՄԵՑԱՒ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Երէկ առտու, Ատրպազարի կառախումբով Պոլիս հասած ուղեւորները կը պատմեն թէ Տիլ Պրունի բացերը օգնութեան ցուացին աղաղակներ լսած են. Ցեառյ ճամբորդները տեսած են որ եօթն երկու մավունա կապած շոգենաւ մը թորփիլի զարնուելով ընկղմած է. Ուղեւորները Հայտար Փաշա հասնելնուն, ոստիկանութեան իմաց տուած են արկածը. Ոստիկանական տնօրէնութիւնը իսկոյն նաւահանգիստի փարչութեան դիմելով, պահանջած է որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին ու շոգենաւ մը ղրկուի աղէտին վայրը, ազատելու համար արկածեալները. Ասոր վրայ, նաւահանգստի վերատեսուչ Ճէվատ պէյ հեռագիր մը ուղղելով Թուզլա, տեղեկութիւն ուզած է, սակայն ոստիկանութեան պատասխանած է թէ չի կրնար շոգենաւ մը ղրկել. Այդ հեռագրին պատասխանը չէ հասած տակաւին. Սակայն, ոստիկանական տնօրէն Ասըմ պէյի յայտարարութեան համաձայն, իտալական գեղեցիկ շոգենաւ մը ընկղմած է, որ Թուզլա ղրկուած էր, բանուորներ փոխադրելու համար. Բանուորներուն մէկ մասը խեղդուած է. Մանրամասն տեղեկութիւնները կը պակսին.

ՖԷԹՀԻ ՊԷՅ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷ

ԷՆԿԻՒՐԻ, 10 (Ա.). — Ֆէթհի պէյ Ներքին գործավարութենէն պիտի հրաժարի. Կ՚ըսուի թէ Այտընի մէպուս Ջէքեաի պէյ կամ Սվազի մէպուս Մուամմէր պէյ Ներքին գործավար պիտի անուանուի.

Օրուան Նիւթեր

ԳՆԱԼԸ՞ ՄՆԱԼԸ՞ ... ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Բծախնդիր բարեկամ մը, որ ճակիքին ... մաղ փնտռող տեսակէն է, երէկ ըսաւ ինծի.

«— Զարմանալի բան է ..., օրինակի համար՝ «Կոչնակ»ի մէկ անկիւնը նետուած ու աչքի չզարնուելիք երկտող նամակ մը կը տեսնէք ու անոր հեգնանքը, որ վարժարանի մը տնօրէնն է, կը քննադատէք, բայց Գնալըի Թաղ. Խորհուրդին մասին ամենափոքր գիտողութիւն մը չէք ըներ» ...

Բարեկամիս այս խօսքերը խոր զարմանք պատճառեցին ինծի. Ուստի պատասխանեցի.

— Ես ի՞նչպէս կրնամ գիտողութիւն ընել Թաղական Խորհուրդի մը մասին, որ տակաւին քանի մը օր առաջ գնահատման գիր ստացաւ Ուսում. Խորհուրդէն, Բուլղարիոյ երկամթուղիի պարգեւաւոր բաժնեթուղթ մը նուիրած ըլլալուն համար տեղւոյն վարժարանին աշակերտուհիներէն բարի վարքի տէր աղջկան մը, որ Կ. Պոլսոյ նախակրթարաններու այս տարուան աւարտական քննութեանց մասնակցող 86 աշակերտուհիներու մէջէն առաջնութիւն շահած էր.

Եւ երբ կը կարծէի թէ այս ջախջախիչ պատասխանին վրայ բարեկամս Տիար Ջաքարիայի կոց (...) պիտի մատնուէր խօսելու գործողութեան մէջ, ընդհակառակը աւելի ոգեւորուելով ըսաւ.

«— Ա՛հ ճի՛շդ այդ բանին համար է որ քննադատելու էիք նոյն Թաղ. Խորհուրդը ...»

Կը խոստովանիմ թէ ես ալ բծախնդրութեան կողմ վար ... Հորոյէն, բայց ճիշդը ըսելով, չկրցայ հասկնալ թէ ինչ բիծ կարելի էր գտնել արարքի մը վրայ, զոր անբնադատելի կը կարծէի.

Ուստի հետաքրքրութեամբ հարցուցի.

— Կը հաճի՞ք ըսել թէ ի՛նչ տեսակէտով քննադատելի կը գտնէք Գնալըի Թաղ. Խորհուրդին նուէրը.

Բարեկամս պատասխանեց.

«— Նուէրը չէ որ քննադատելի են գտնեմ, այլ նուիրատուութեան եղանակը. Նախ ըսէք թէ այդ նուիրատուութիւնը ի՛նչ պայմաններով եղած է».

«Բաժնեթուղթը Օրիորդին սեփականութիւնը պիտի ըլլա՞յ, բայց ի պահ Թաղ. Խորհուրդին մէջ եւ թերեւս տոկոսը պիտի տեղեկագրուի իրեն, զի վիճակահանութեան միջոցին շահ պարագային, պարգեւը ամբողջութեամբ յանձնուի իրեն».

Բարեկամիս դէմքը պայծառացաւ յաղթական ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ շրթունքին վրայ:

— Կը տեսնէ՞ք հիմա, ըսաւ, Խորհուրդը այդ նուէրը կ՚ընէ Օրիորդին «բարի վարքը» գնահատելու համար. Մինչդեռ ճիշդ այդ «բարի վարքի» կանխածի տակ կը ձգէ իր ընթացքով. Զգուշէ անոր կ՚ըսէ.

«— Օրիո՛րդ, բաժնեթուղթ մը կը նուիրեմ ձեզի, բայց վախնալով որ կը ծախէք կամ թէ ուրիշի մը կու տաք, իմ սնտուկիս մէջ կը պահեմ եւ թիւը միայն յանձնեմ ձեզի»։

— Այս կերպով շարունակեց բարեկամս, Օրիորդը պարզապէս «բռնմէնսի» մը տէր դարձած կ՚ըլլայ եւ ո՛չ թէ բաժնեթուղթի մը.

Տեսնելով որ համոզուած երեւոյթ չունիմ, բծախնդիր բարեկամս աւելցուց.

Ենթադրենք թէ Թաղ. Խորհուրդը փոխանակ բաժնեթուղթի, կարի մեքենայ մը նուիրած ըլլար «բարի վարքի տէր» աշակերտուհիին եւ ըսէր անոր.

«— Օրիո՛րդ, այս մեքենան կը նուիրեմ ձեզի, բայց կը պահեմ Թաղ. Խորհրդարանին մէջ. Եթէ գիետ մը կամ ճերմակեղէն մը կարելու պէտք ունենաք, Խորհրդարան կը ճրագէք եւ ձեր գործը կը տեսնէք».

— Արդեօք ծիծաղելի պիտի չըլլա՞ր, աւելցուց բծախնդիրը. Եւ յետոյ, Թաղ. Խորհուրդը իր պայմաններուն մէջ չի յիշատակեր բաժնեթուղթին վերջնական յանձնման թուականը: Պարտաւոր չէ՞ր ըսել թէ այդ բաժնեթուղթը պիտի յանձնէ Օրիորդին ամուսնացած օրը եւ կամ թէ այս ինչ տարիքը թեւակոխած թուականին.

Եւ յետոյ, եթէ ներկայ Թաղ. Խորհուրդը հրաժարի, յաջորդը չի՞ կրնար իր որոշումին մէջ գտած այդ բաժնեթուղթը ծախել, համամիտ չըլլալով իր նախորդին որոշման ...

Կարծեմ թէ բարեկամիս այս վերջին դիտողութիւնը կը դադրէր բծախնդրութիւն ...

ԿԱՄՐԱՊՆԴԻՈՍ

ՊՈՒԼԿ. ՄԱՄՈՒԼԸ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

ՓԱՐԻԶ, 18. — Պուլկարական գործակալութիւնը հետեւեալը կը հեռագրէ.

Խօսելով Պուլկարիոյ արտաքին գործոց նախարար Մ. Քալֆոֆի Փարիզ ճամբորդութեան մասին, մամուլը ի վեր կը հանէ Մ. Փուանքարէի հետ անոր ունեցած տեսակցութեան կարեւորութիւնը, որով պարզեց Պուլկարիոյ իրական կացութիւնը, յայտարարելով թէ Պուլկարիա որոշած է Պալքաններուն մէջ խաղաղասէր տարր մը ըլլալու.

Ֆրանսա, կ՚ըսէ, կիսապաշտօնական «Լա Պիւլկարի» թերթը, որու ապաները՝ Զօր. Վէյկանի նախագահութեամբ փրկեցին Լեհաստանի մայրաքաղաքը պոլշեւիկեան վտանգին առջեւ, պիտի գնահատէ այն զոհողութիւնները, որոնցմով Պուլկարիա սովետական վարչաձեւին վտանգին առաջքը առնելով՝ գործակցեցաւ համաշխարհային հաշտութեան.

«Ժողովրդական Համաձայնութեան» օրկան «Տէմոքրաթիչէսքի Զկովոր» այն համոզումը կը յայտնէ թէ Ֆրանսայի վարչապետին եւ պուլկար արտաքին գործոց նախարարին հանդիպումը աւելի մտերմական մթնոլորտ մը պիտի տայ երկու երկիրներու յարաբերութիւններուն. «Մ. Քալֆոֆի տուած բացատրութիւնները ալ աւելի ամրապնդած են ֆրանքօ-պուլկար յարաբերութիւնները. Միւս թերթերը եւս միաձայնութեամբ այն կարծիքը կը յայտնեն թէ Մ. Քալֆոֆի ճամբորդութիւնը պիտի նպաստէ Պուլկարիոյ միջազգային կացութեան բարգաւաճումին.

Մ. ՔԱԼՖՈՖ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՍՕՖԻԱ, 18. — Արտաքին գործոց նախարար Մ. Քալֆոֆ Լոնտոն հասնելով տեսակցութիւններ ունեցաւ Լորտ Քըրզընի եւ Մր. Մաքնէյլ հետ. Մամուլը ի վեր կը հանէ թէ այս տեսակցութիւնները պիտի նպաստեն Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը ամրապնդելու, որովհետեւ Մեծ Պետութիւնները կը փափաքին կարգ կանոնը հաստատուած տեսնել Պալքաններու մէջ.

«Ժողովրդական Համաձայնութիւն» կուսակցութեան օրկան «Տէմոքրաթիչէսքի Զկովոր» կը գրէ.

«Լոնտոնի մէջ Մ. Քալֆոֆ շնորհակալութիւն պիտի յայտնէ անգլիացի պետական մարդոց՝ այն թանկագին օժանդակութեան համար, զոր անոնք ըրին Ազգերու Ընկերակցութեան մօտ՝ մեզ չահագրգռող խնդիրներու մասին, եւ մասնաւորաբար փոքրամասնութեան պաշտպանութեան խնդրին առթիւ.

Կիսապաշտօնական «Լա Պիւլկարի» յիշատակելէ յետոյ թէ Անգլիա շահագրգռուեցաւ պուլկար ժողովուրդով՝ երբ ան իր ազատագրումին համար կը պայքարէր, յոյս կը յայտնէ թէ Մ. Քալֆոֆի Լոնտոն այցելութիւնը Լոնտոնի քաղաքական մարդիկը պիտի լուսաբանէ Պուլկարիոյ ղեկավարներու իրական մտադրութիւններուն մասին.

Անկախներու օրկան «Սլովօ» կ՚ըսէ. «Այն իրողութիւնը թէ Լորտ Քըրզըն Պուլկարիոյ արտաքին գործոց նախարարը ընդունեց, երբ կայսերական խորհրդաժողովը կը գումարուէր, կ՚ապացուցանէ թէ անգլ. քաղաքականութիւնը կը շահագրգռուի մեր երկիրով. Պուլկար կառավարութիւնը յարգանք կը վայելէ բրիտանական մայրաքաղաքին մէջ. Հետեւաբար Մ. Քալֆոֆի գործը դիւրացած է, եւ անգլ. քաղաքական շրջանակները պիտի գնահատեն պուլկար կառավարութեան ուղղամտութիւնը»

Ա. Գ.

ՔՈՄԻՆԻՍԹ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆ Կ'ԵԼԼԵՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԻՋԿՈՒՍԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՍՈՖԻԱ, 17 Հոկտ. 19.3

Ոստիկանութիւնը նոր և մանրամասն իրողութիւններ երեւան կը հանէ քոմինիսթական վերջին շարժման և անոր կազմակերպման շուրջ, թէև քոմինիսթ պետերը ամէն պատասխանատուութիւն ուրիշի վրայ կ'ուզեն բեռցնել, սակայն այնքան զօրաւոր փաստեր կան իրենց մեղսակցութիւնը ապացուցանող որ ի զերեւ կ'ելլեն իրենց բոլոր խարեպատիր ջանքերը։ Ոստիկանական լուրջ քննութեանց շնորհիւ երեւան հանուած է որ անցեալ տարի 100է աւելի քրիստոնեաներ յատկապէս Ռուսիա ղրկուած են, «Ընկերային յեղափոխութիւն յարուցանելու և զայն վարելու եղանակը գործնականապէս սորվելու համար»։ Այս նպատակին համար Մոսկուայի մէջ յատուկ վարժարան մը կայ եղեր։ Այս երիտասարդները յաջողութեամբ աւարտելէ յետոյ իրենց ընթացքը, վերադարձած են Պուլկարիա և ստանձնած են փափուկ պաշտօններ վերջին շարժման միջոցին։ Ոստիկանութիւնը պիտի հրատարակէ այդ երիտասարդներուն անուններն ալ։ Նախկին քոմինիսթ կուսակցութեան պատկանող բանւորներ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը դիմած են նախարարութեան և յայտնելէ յետոյ թէ այլեւս ամէն կապ կը խզեն քոմինիսթներու հետ, կը խոստանան ասկէ յետոյ չխառնուիլ ոչ մէկ քաղաքական կազմակերպութեան և ըլլալ անկախ գործաւորական միութիւն։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ռամկ. Համաձայնութիւնը իր ընտրական ցուցակները պատրաստած է և շուտով պիտի ձեռնարկէ պայքարի։ Ինչպէս թերթերն ալ ի վեր կը հանեն, այս կուսակցութեան պաշտօնը դժուարին է։ Ամէն բանէ առաջ ան պիտի ձգտի անհետացնել գիւղացիին և քաղաքացիին մէջ երեւան եկած տարբերութիւնը և պիտի աշխատի նախ հանդարտեցնել ընտրողները։ Մեծագոյն հարցն է վերցնել ատելութեանց պատճառները և խաղաղեցնել երկիրը։ Որով թերթերը կը յանձնարարեն վերջ տալ քիւտերու խորհրդակցութեանց և գործի ձեռնարկել քանի որ ժամանակը կարճ է։

Սօցիալիսթներու և Ռամկ. Համաձայնութեան խզուած յարաբերութիւնները չեն վերակազմուած տակաւին, ինչպէս կ'սպասուէր։

Մ. ՔԱԼՔՈՖԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ «ԹԱՅՄԶ»Ի

Արտաքին գործոց նախարարը Լոնտոնի «Թայմզ»ի թղթակցին ի մէջ այլոց ըսած է թէ, քոմինիզմը անբնական շարժում մըն է Պուլկարիոյ համար և թէ ան միայն արտասահմանեան միջոցներով առաջ կրնայ տարուիլ։ Վերջին յեղափոխութեան մասին, ան տուաւ մանրամասնութիւններ։ Ձերբակալուած են շարժումին մասնակցողներ ռուսական հրացաններով, 1923ի թիւով։ Գտնուած են չղեմակոյկներ Սեւ ծովու եզերքներէն ռուսական դրամ բերցած։ Իսկ ձեռք անցուած տոքիւմանները, ի ներկայութեան անվիճելի օտարականներու, Խորհրդային Ռուսիոյ Կարմիր Խաչի միսիոնի շէնքին մէջ, ցոյց կուտան մանրամասն ծրագիրները, տրուած Մոսկուայէ քոմինիստական պայքարին համար։

Գ. Քալքոֆ կը յուսայ որ վերջին խռովութիւնները և անոնց չյաջողիլը մեծ դեր խաղացին գիւղացիները վերջնականապէս պաղեցնելու քոմինիզմէն և մէջտեղ հանեցին իսկական արժէքը անոր պարագլուխներուն։

.˙. Դատաւարութիւնը մերժեց մօրաթօրիոմը յետաձգելու առաջարկները։

.˙. Աւզի գիւղեր բաւական լաւ անձրեւ մը տեղաց, ի մեծ ուրախութիւն հողագործներուն։

ՊԵԼԺԻԱ ՉՎՃԱՐԵՐ ԱԾՈՒԽՆԵՐՈՒՆ ՓՈԽԱՐԺԷՔԸ

ՊՐՈՒՍԷԼ, 18.— Գերման գործակատարը Մ. Ժասբարի հաղորդեց թէ Գերմանիա բանթողներուն հրամայած էր աշխատանքը վերսկսիլ։ Ան յայտարարեց թէ Գերմանիոյ տնտեսական ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի էր ածուխի տուրք զանձել, մանաւանդ որ ան Պելժիոյ արտուած ածուխին փոխարէն բան մը չէր կրնար վճարել ճարտարագործներուն։

Մ. Ժասբար պատասխանեց թէ այս խնդիրը կը շահագրգռէր գերման պետութիւնը և գերման ճարտարագործները միայն։ Ան աւելցուց նաև թէ ամէն պարագայի մէջ Պելժիա ածուխներուն փոխարէն ոև է վճարում չպիտի ընէր։ (Ա. Գ.)

ՌՈՒՍԵՒԱՆԳԼ. ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 18.— Կը ծանուցուի թէ ռուսական ցորենները արտածելու նպատակով ռուսեւբրիտանական համաձայնութիւն մը կնքուած է։ Ընկերութիւնը դրամագլուխ պիտի հայթայթէ և ռուսական ցորենը Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ և հար. Եւրոպայի երկիրներու հրապարակները պիտի ղրկէ։ (Ա. Գ.)

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ԹԻՒՐԻՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ, 18.— Վայմարէն կը հաղորդուի թէ Թիւրինկէնի երեսփ. ժողովը վաւերացուցած է ընկերվարական և քոմինիսդական նոր դահլիճի մը կազմութիւնը։ Պերլինէն կը հաղորդուի թէ ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներուն հետեւանքով նոր խռովութիւններ չեն ծագած։ (Մ.)

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԱԹԷՆՔ, 18.— Մ. Կոնաթաս և ելեւմտական, ընկերային օժանդակութեան, հաղորդակցութեան և անտեսութեան նախարարները փոխադարձաբար ստանձնեցին պատերազմական, զատական, առեւտրական, ներքին և կրթական նախարարի պաշտօնները։

Մ. Ալեքսանտրիս խոստմներու զաղթին նպաստաւոր հրահանգներ տուաւ։ (Ա. Գ.)

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ, 18.— Դաշնակիցներու յանձնաժողովը որոշեց Ազգերու Ընկերակցութիւնը և շահագրգռուող երկիրները հրաւիրել՝ որպէս զի Հունգարիոյ ելեւմտական վիճակին բարւոքման մասին ծրագիր մը պատրաստեն։ (Ա. Գ.)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ Կ'ՍՊԱՌՆԱՆ ՀԵՌԱՆԱԼ ԴԱՀԼԻՃԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 16.— Ընկերվարականներու օրկան «Ֆորվէրց» կը գրէ թէ ընկերվարականները քոալիսիոնէն պիտի քաշուին՝ եթէ գերման դահլիճը շարունակէ անհաշտութիւն ցոյց տալ Սաքսոնիոյ և Պավարիոյ հանդէպ։

Ռոզէպախ այսօր ճառ մը պիտի խօսի։ (Ա. Գ.)

ՀՌԵՆՈՍԻ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՊԷՏՔ Է ԶՈՀԷ ՀՌԵՆՈՍԻ ՆԱՀԱՆԳԸ

ԻՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ

«Վէլթ ամ Մօնթակ» թերթին մէջ Մ. Կէոլյախ քննելով Հռենոսի անջատողական շարժումին պատճառները և անոր հաւանական հետեւանքները կ'ըսէ.

«Գերմանիա Հռենոսը պիտի կորսնցնէ, եթէ գերման հանրապետութիւնը ցոյց չտայ թէ պէտք եղած դասը առած է գերման կայսրութեան կողմէ Ալզասի մէջ գործուած սխալէն»։

Մ. Կէոլյախ յետոյ խօսելով անջատողական շարժումին մասին, կ'եզրակացնէ ըսելով թէ մասնաւորաբար Մ. Բուանքէի ազխաքեր քաղաքականութեան հետեւանքով էր որ երեւան եկաւ այս փոփոխութիւնը։ Ան կը շարունակէ ըսելով.

«Տիւսէլտորֆի, Պօնի և Թռէվի մէջ հաւաքուած հազարաւոր ժողովուրդը կամովին եկած էր։

Էքս-լա-Շափէլի մէջ, վերջերս անջատողականները մեծ ժողով մը գումարեցին, որու կրնային մասնակցիլ միմիայն միութեան անդամները։ Հակառակ մուտքի դժուարութեանց 3-4000 հոգի լեցուած էին ժողովարահին մէջ։

Ինչ կ'ուզեն անջատողականները։ Միմիայն Պրուսիոյ հետ կապերը խզել։ Տակաւին այս մասին որոշ բան մը գիտցող չկայ. սակայն պարզ է որ Ֆրանսայի հետ միաձուլում մը փափաքը չկայ։

Հռենոսցիները բոլորն ալ լաւ Գերմանացիներ են, սակայն ո՛չ Պրուսիացիներ։ Անոնք մասնաւոր մտայնութիւն մը ունին։ Անոնք կ'ուզեն Պրուսիան լքել։ Պէտք չէ անոնց արգելք ըլլալ։

Կը փափաքիմ որ, կը շարունակէ Մ. Կէոլյախ, նախագահ Էպէրթ կամ վարչապետ Մ. Շթրէզէման հրապարակաւ յայտարարեն թէ Հռենոսցիները ոչ միայն իրաւական, այլ նաև բարոյական իրաւունք ունին Պրուսիայէն անկախ հռչակելու իրենց երկիրը՝ եթէ Հռենոսի բնակչութեան մեծամասնութիւնը այդ բանը ուզէ։

Ասիկա նպաստաւոր տպաւորութիւն մը պիտի գործէ մանաւանդ երբ Պրուսիոյ վարչապետ Մ. Պրաուն վաւերացնէ այս յայտարարութիւնը։ Պէտք է որ Պրուսիա նահանգ մը զոհէ՝ Գերմանիոյ երկիր մը ապահովելու համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊՈԼԻՍ

ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎԻ դիւանը և անդամներէ ոմանք երէկ Տեղապահ Ս.ին հետ խորհրդակցեցան Խնամատարութեան վերաբերեալ խնդրոյն համար։

Խնամատարութեան Վարչական Խորհուրդը տակաւին չէ պատասխանած Քաղ. Ժողովին հարցումներուն։

Գ. Երուանդեան երէկ խմբագրատուն գալով հաղորդեց թէ Վարչական Խորհուրդի հրաժարման մասին ինք տեղեկութիւն չունի։ Գ. Երուանդեան պէտք չունի ստորագրելու արդէն Վարչական Խորհուրդի հրաժարականը, որովհետեւ ինք այդ ժողովին մէջ Խնամատարութեան պատասխանատու ներկայացուցիչն է, և իր հրաժարականը անոր միայն կրնայ ներկայացնել։ Բայց արդէն Քաղ. Ժողովին ալ փափաքը չէ որ Վարչ-Խորհուրդը հրաժարի, որովհետեւ անդամներու դէմ ոևէ անվստահութիւն չունի, մանաւանդ այդ ժամնոյ ատենապետը Գ. Սվաճեան Խնամատարութեան գործին մէջ աշխատութեան մեծագոյն բաժինը ունեցաւ, բոլորովին անձնուիրաբար։

Սակայն Վարչական խորհրդոյ պարտքն է փրկել Ազգ. Իշխանութեան պատիւը որ անարգուած և ոտնակոխ եղած է վերջին օրերս։ Եթէ այս կէտը ապահովելու ոևէ միջոց ունի առանց հրաժարելու, անշուշտ շատ գոհացուցիչ պարագայ մըն է այս։ Բայց նախ Վարչական Խորհուրդի անդամներուն և ատենապետին կը հարցնենք թէ իրենք գաղափար ունի՞ն թէ ինչ է Խնամատարութեան պիւտճէն այսօր, ինչ է պաշտօնէութեան ծախքը, ո՞վ կ'անուանէ և կը հրաժարեցնէ պաշտօնէութիւնը, մէկ խօսքով գաղափար ունի՞ն այդ հաստատութեան մատակարարութեան եղանակի մասին։ Ինչ պատճառաւ առանց չի հետաքրքրուիր երբ ազգին դրամը կայ այսօր այդ մատակարարութեան մէջ։ Շատ փափաքելի է որ Վարչական Խորհուրդը ասոնց վրայ անդրադառնալէ յետոյ տայ իր որոշումը։

ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ երեկոյ նիստ գումարելով, խորհրդակցութիւն կատարեց օրակարգի վրայ գտնուած կարգ մը խնդիրներու մասին։ Նախագահը տեղեկացուց ժողովին թէ գաւառի մէջ մնացող Հայոց մէկ մասը նիւթական շատ անձուկ վիճակի մէջ գտնուելով, բարեգործական և բարեսիրական մարմիններու ուշադրութիւնը հրաւիրած է անոնց վրայ, խնդրելով որ ձմեռէն առաջ օժանդակութիւն ընեն այդ խղճալիներուն, որոնք եթէ գաղթէին, անշուշտ նոյն մարմիններու օգնութեան կարօտ պիտի ըլլային աւելի լայն չափով։

Կը յուսանք թէ այդ բարեգործական մարմինները մասնաւորապէս արտասահմանի մէջ գտնուող գաւառի միութիւնները նկատողութեան կ'առնեն այս կէտը, կարգադրելով մանաւանդ Սեբաստիայէ մեզ ղրկուած և քանի մը օր առաջ հրատարակուած նամակ մը, որու համաձայն օրական 200 հոգիի նպաստ տալու պէտք կայ տեղական միջոցներով։

ԼՈՆՏՈՆԷ Վահան քհնյ. Խոյեան Տեղապահ Ս.ին ուղղած նամակի մը մէջ կը խնդրէ որ վերջ տրուի այլեւս հոգեւոր հովուութեան խնդրոյն որ մտքերը կ'զբաղեցնէ Լոնտոնի մէջ։ Վահան քահանայ հոգեւոր պաշտօն կը վարէ, որովհետեւ Պատրիարքարանի կողմէ, որուն են... [illegible] ...գելք չկայ և չկրնար ըլլալ քանի որ ինք հոգեւորապէս պատասխանատու արարքի մէջ չէ գտնուած։

Ինչպէս գրուած է, Պատրիարքարանը այս խնդրոյն միջամտելու ոևէ պատճառ չունի, քանի որ Մայր Աթոռէն վաւերացեալ կանոնագրով ընտրուած հոգաբարձութիւն մը կայ, որ կը գործէ այդ օրէնքի սահմանին մէջ, հետեւաբար Պատրիարքարանի միջամտութիւնը բոլորովին անհարկի և ապարդիւն պիտի ըլլար։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ գտնուող Հայ գաղթականներու տեղահանութեան մասին օրէնքի մը հրատարակութեան լուրը կը հերքուի. Քէօսթէնճէէ գրուած նամակ մը կը հաղորդէ թէ, այդպիսի լուրէ մը տեղեկութիւն չունի տեղւոյն հայութիւնը, որ կը զբաղի իր գործերով։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ պիւտճէին հաւասարակշռութեան համար Տնտեսական Խորհուրդը առաջարկութիւններ ներկայացուցած է Քաղ. Ժողովին, որ նկատողութեան պիտի առնէ պիւտճէի քննութեան առթիւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՁ-ԻՍԼԱՄՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ.— «Թէրճիւման» կը գրէ. Միլլի սահմաններուն մէջ երթեւեկել ուզող Հայերուն և Յոյներուն նկատմամբ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են, կարգ մը պեղծումներ երեւան հանուած ըլլալուն համար։ Հայերը թրքահպատակի մը պէս կը ջանան ճամբորդել միլլիական սահմաններուն մէջ, և կրնան ուզած ատեններնին սահմաններէն դուրս ելլել։ Որովհետեւ Հայերը ենթակայ չեն փոխանակութեան, և այս կարգի ուրիշ խնդիրներու հետ կապ չունին։ Սակայն, փախստական Հայերուն վերադարձը չի թոյլատրուիր բնականաբար. բայց բոլոր Յոյները — բացի Պոլսոյ Յոյներէն | փոխանակութեան ենթակայ ըլլալուն, անոնց ազատ ճամբորդութիւնը երկրին մէջ ու երկրէն դուրս, արտօնուած չէ։ Միւս կողմէ զինադադարի շրջանին ու Պոլիս միլլիական վարչութեան փոխանցուած ատեն, իրենց ըրած անզգամութիւններէն վախնալով խոյս տուած կարգ մը Հայեր կը յաջողին Միլլի սահմանէն ներս մտնել։ Ոստիկանութիւնը խստիւ կը շարունակէ իր հետապնդումները և խուզարկութիւնները, երեւան հանելու համար օտար ազգերութեան շնորհիւ Պոլիս եկած այդ կարգի Հայերը և մէկիկ մէկիկ երեւան բերելով զանոնք երկրէն դուրս կը հանէ։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ երէկուընէ սկսեալ կը փոխադրուի Սուլթան Մահմուտի դամբարանին դիմաց գտնուող շէնքին մէջ, որ ասկէ առաջ ֆրանսական զինուորներուն կողմէ գրաւուած էր։

ԱՆԳԼԻՈՅ բանուորական կուսակցութեան պետ Մր. Մաքտոնալտի ի պատիւ երէկ հացկերոյթ մը տրուեցաւ, Թուրք Բանւորական Միութեան կողմէ. պաշտօնական անձեր ալ ներկայ էին։ Այս առթիւ բանախօսութիւններ ալ եղան։

ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԹԵՐԹԵՐԸ.—«Թէվհիտ» կ'ըսէ թէ չպիտի արտօնուի հրատարակութիւնը յոյն թերթերուն, որոնց արտօնատէրերը ու պատասխանատու տնօրէնները փախած են Պոլսէն։ Ոստիկանական տնօրէնութիւնը սկսած է առջի օրուընէ ի վեր [illegible]

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ և «պէքաեա» զինուորներու ներման օրէնքը ընդունուած է Ազգային Ժողովին կողմէ։ Միայն 316ի և 317ի ծնունդները պարտաւոր պիտի ըլլան իրենց զինուորական ծառայութիւնը ամբողջացնելու, առանց պատիժի և տուգանքի ենթարկուելու։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Նոյեմբեր 28ին տեղի պիտի ունենայ Յունաց Պատրիարքին ընտրութիւնը։ Պոլսոյ թեմը պիտի ընտրէ 28 ներկայացուցիչ, Գատըգիւղի թեմը՝ 5 և Տէրքոսինը՝ 4։ Այս ներկայացուցիչները յաջորդ կիրակի Կիւզքոնի մետրապոլիտին նախագահութեամբ նիստ գումարելով պիտի ընտրեն յոյն համայնքին Վարչական Խորհուրդը։

«ՕՍՄԱՆՑԻՆԵՐ». «Իլէրի» հետեւեալը կ'արտատպէ «Անթալիա»էն. «Ինչ տուն պարունակող գիւղի մը մէջ իսկ մէկ հատ գէշ կը գտնուի։ Հռոդոսի մէջ ալ կարգ մը գուանաններ խառնուած են մեր Թուրք եղբայրներուն միջեւ։ Մասնաւորաբար, փախուած Յոյներէն և Հայերէն շատեր տեղ գտած են հոն, և ընդդէմ մեզի կոչուած գաւազաններ շատ մը ծիծաղելի ծրագիրներ մէջտեղ կը հանեն։ Անոնք կազմած են «Նոր Օսմանցիներ» անուն ընկերութիւն մը։ Ներքին կեդրոնը Պոլսոյ մէջ է եղեր, իսկ արտաքին կեդրոնը՝ Աթէնքի մէջ։ Վարչութիւնը կը գտնուի եղեր Բրինս Սէյիտ հրամանին տակ։ Անոնք կը ծառայեն Վահիտէտտինի և նպատակ ունին վերակենդանացնելու կայսրութիւնը։ Ռումանիոյ մէջ գտնուող Համիտի փեսայի հետ խորհրդակցելու հրաւիրուեր են եղեր։ Այդ մարդոց ըսածին նայելով Թուրքիա երկու մասերու բաժնուեր է. մէկը Քէմալական, իսկ միւսը չեն գիտեր ինչ։ Սվազի և Էնկիւրիի միջեւ հաղորդակցութիւնը խզուեր է։ Այտընի շրջակաները կը կառավարուի եղեր երկաթագործ Մէհմէտ Էֆ.ի հրամանատարութեան կողմէ։ Նախկին մէջլիս Խուրշիտ պէյ ալ ի գրաւէ եղեր Տրապիզոնը»։ «Անթալիա» այս լուրերը կը հրատարակէ, իր ընթերցողները խնդացնելու համար։

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Գործավարներու խորհուրդին նախորդ նախագահ Րէուֆ պէյ, Աճնան պէյ և Րէֆէթ փաշա առջի օր մէկ ժամէ աւելի տեսակցութիւն մը ունեցան Վ.եհ. Խալիֆային հետ։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱՋՆՋՄԱՆ ՕՐԷՆՔԸ 158 քուէարկուներու 124 քուէով ընդունուած է Ազգ. Ժողովին կողմէ։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ Ղալաթիոյ, Սթամպուլի և Բերայի գրասենեակները «Մէվլուտ»ի առթիւ փակ պիտի ըլլան առաջիկայ երեքշաբթի օր (Հոկտ. 23)։

ՈՃԻՐ-ԱՐԿԱԾ

ՇԱՄԲԱՆԻԱ ՓԱԽՑՆՈՂ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ.— «Եէնի Ատանա» կը գրէ. Անցած օր, ֆրանսական հիւպատոսը և կինը Մէրսին եկած շոգենաւ մը երթալով, վերադարձին, իրենց հետ բերած են ուիսքիի և շամպանեայի շիշեր։ Նաւահանգստին քօմիսէրը գրաւելով այդ շիշերը, ոստիկանութեան յանձնած է։ Մերսինի ընդհ. դատախազը օրին վրան հետապնդում պիտի կատարէ հիւպատոսին նկատմամբ։

ՀԱՅ ՁԿՆՈՐՍ ՄԸ ԻՆՔԶԻՆՔԸ ԿԸ ԿԱԽԷ.— Գումգաբու ձկնորս Պարտիզակցի Սարգիս, 50 տարու, ինքզինք կախելով, անձնասպան եղած է։ Դրդապատճառը յայտնի չէ։

ԽԱՂԱՄՈՒԼԻ ԿՌԻՒ.— Խասգիւղ, Տրապիզոնի գաղթականներէն Պօղոսեան, Էրզրումցի գաղթական Միքայէլի հետ սրճարանին մէջ թղթախաղ կը խաղային, երբ միջերնին վէճ ծագեցաւ ու Պօղոսեան հրացէնով վիրաւորեց խաղակիցը։

ՈԴԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՒ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ. Առջի գիշեր, Բերա, Միսք փողոց, գողեր մտան Նիքօլիի խանութը, ու կոտրած քօնեաքի ու օղիի տակառները պարպեցին։ Յետոյ կծիկը դրին։

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ԾԱԽՈՒ ՇԻՔԱԿՈՅԻ ՄԷՋ

Արփենիկ Կարապետեան, 14 տարեկան գեղեցիկ Հայ օրիորդ մը, չի կարծեր թէ իր մօրքեռայրիկը, Տիկ. Մարիամ Պետրոսեան, իրաւասութիւն ունի ծախելու զինքը 600 [illegible] ...նէ կ'ըսէ կ'ըսէ թէ աղջիկներ ծախելը հասարակ բան է Արեւելքի մէջ, բայց թէ Միացեալ Նահանգներու մէջ իրեն ըսեր են թէ այդ առուծախը չի կրնար ըլլալ։

Աղջիկը ոստիկանութեան դիմած է, ըսելով թէ Տիկ. Պետրոսեանը կ'աշխատի զինք ծախել իր մօրքեռորդիին։ Ոստիկանութիւնը բոլորովին շուարման մէջ է և երբեք չի հասկնար աղջիկ ծախելու պարագան։ Ուստի աղջկան այս խնդիրը յանձնուած է փոքրահասակները դատող ատեանին։

Աղջիկը Ամերիկա գացած է երկու տարի առաջ, փախչելով բնագաւառէն, իր հայրը կորսնցնելէ յետոյ։ Ուրիշ տաններեքներու հետ անիկա Մէքսիկօ եկած է. իր հօրեղբայրը, Երեմիա Պապաեան, ճանապարհածախսը վճարելով Շիքակօ բերել տուած է աղջիկը։ Սակայն օրիորդը չի կարծեր որ այս ճանապարհածախսը իրաւունք կուտայ իրեն կամ Տիկ. Պետրոսեանի ծախելու զինքը Յովսէփ Գարբիսեանի որ Ֆիլատէլֆիա կը բնակի և որ պատերազմի վեթերան զինուորներէն մէկն է, այս աղջկան սիրականն է։

Գարբիսեան կ'ըսէ թէ աղջիկը իրեն նամակ գրած է, ըսելով թէ իր ազգականները զինքը ի վաճառ հանած են։ Նամակը ստանալուն պէս վեթերանը կը փութայ Շիքակօ այս առուծախին առաջքը առնելու համար։

ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՄԵՂՔԸ

Մարսիլիայէն հասած թղթակցութիւնները մեր թերթերուն, դէշ գոյներով կը նկարագրէին վերջերս գաղթականութեան վիճակը, որոնց շատերը կը դեգերին եղեր ցարդ անգործ ու անօթի, շատ գիշերներ լուսցնելով սալայատակներուն վրայ, իբր ծածկոյթ ունենալով միայն երկինքին կապոյտ առաստաղը։

Եւ երեւակայել որ, ինչպէս կը յիշեն թղթակիցները, ո՛չ թէ միայն տեղացի Հայերը չեն տրամադրուած խորհելու գաղթականական յանձնաժողովի մը կամ կարգադիր մարմինի մը կազմակերպութեան միջոցներուն վրայ, այլ նոյն իսկ պարզ պաշտպանութեան մը մասին այս խեղճ թափառականներուն, որոնք խաղալիքը ու զոհերն ալ եղած են կարգ մը չարաչար անձերու, կողոպտուելով անոնցմէ՝ և այս կամ այն եղանակով շահագործուելով իրենց միամտութիւնը և միջավայրի ու լեզուի անտեղեակութեանը։

Ողբալի անտարբերութիւն մը արմատացած երեւոյթն է սակայն, որ ինչպէս ամէն միջավայրի, նոյնպէս և Մարսիլիոյ պէս բարեկեցիկ գաղութի մը մէջ կը տեսնուի այսօր իր ամէնէն գայթակղեցուցիչ հանգամանքներովը։ Ազգային մարդասիրական զգացումներու յաւիտենական մեռելութեան պատկերը, որ չի զարթնուր այս աղէտալի ու խղճահեցուցիչ տեսարաններուն առջեւ, իր պարտականութեան բաժինը առանձնելու համար այս խեղճերուն, որոնք դժբախտութիւնը ունեցած են իրենց համարին եղբայրակիցները ըլլալու։ Բայց անտարբերութիւնն է որ կ'իշխէ ամէն տեղ, պուրժուայէն մինչեւ հասարակ ռամիկը, իր աւելի կամ նուազ աստիճանաչափերով։

Զգացումի տէր ո՛վ է անհատ երբ պրպտէ մեր արտասահմանի Հայ թերթերը բացարձակ վհատեցուցիչ թուլութիւնով մը պիտի համակուի իր հոգին, տեսնելով այն միեւնոյն երեւոյթները, որոնց ենթարկուած են այսօր հայ թափառականները, շնորհիւ մեր ընդհանուր անտարբերութեան։ Անոնցմէ ամէնէն նորը կը կարդանք Եգիպտոսի «Արեւ» յրագրին մէջ, զոր երեւան կը բերէ Պ. Վահան Թէքէեան Գահիրէէ իր կատարած մեծ բանախօսութեանը մէջ։

«Աթէնքի ու շրջակայքի կայաններուն մէջ գտնուող երկու տարեկանէն վեր մանուկներուն վաթսուն առ հարիւրը մեռած է ութ ամսուան մէջ», կ'ըսէ Պ. Թէքէեան, և մնացածն ալ կը մնան մօրաբոյծ (?)... այս գաղթականներուն մէջ մտնէք, նախ կը հարցնեն թէ ինչ պիտի ըլլայ ազգին վիճակը։ Յոյս կա՞յ որ իրենց տեղերը կամ Հայաստան երթան։ Ըստ յոյս կը տրտնջան թէ ինչո՞ւ արտասահմանի խաղաղ գաղութները չեն օգներ իրենց, ինչպէ՞ս զիրենք մոռցեր են բոլորովին, և կը թողուն որ բոլորովին փճանան այսպէս...»։

Մէջ կը բերենք Պ. Թէքէեանի այս դառն խօսքերը, իբրական գաղափար մը տալու համար մեր գաղթականութեան վիճակին, և մեր ընդհանուր անտարբերութեանը մասին։ «Դուն քեզի օգնէ որ Աստուած ալ քեզի օգնէ» խօսքին իմաստը կարծես այլեւս անարժէք նշանակութիւն մը ստացած ըլլայ մեր բարոյական կեանքին համար։ Ու հազարաւոր թշուառներ և որբեր, թողուած այսօր անորոշ ճակատագրի մը ներքեւ, իրենց գոյութիւնը կը քաշկռտեն օտար երկինքներու տակ առանց յոյսի նշոյլ մը ունենալու իրենց սրտերուն մէջ։ Ցաւ ի սիրտ այն խօսքը թէ «անտարբերութիւնը կրնայ մեռցնել հոգիներուն մէջ անզգայնութիւնը», կարծես իրականութիւն մը եղած ըլլար ընդհանրապէս մեր ամենուս՝ և մասնաւորապէս մեր հարուստներուն համար, որոնք ունենալով այսօր իրենց քթին ներքեւ այդ թշուառներուն հոծ բազմութիւնը, երբեք չեն հետաքրքրուած, իրենց մարդկային պարտականութիւնը լրացնելու։

Մարսիլիայէն մինչեւ Բարիզ ճամբու մեծ երկարութիւն մը չէր կարծեմ այդ պարտականութիւնը զոր ծագրելու, բարեգործ գաղութին ու անոր պուրժուազիին կողմէ, այս կարգի բացառիկ պարագայի մը մէջ։ Մեծագոյն նախատինքն է ասիկա ցեղին ու նախատինքը մանաւանդ այդ պուրժուազիին, որոնք իրենց միլիոնները կ'սպառեն այսօր խաղարաններու մէջ, առանց խղճի ու զգացումի ազնուութիւն մը ունենալու իրենց սրտերուն խորը, իրենց թշուառ ազգակիցներուն հանդէպ։ Կը հարցնենք իրենց, ըլլան անոնք գաղութ թէ հարուստ թէ այսքան պաղ վերաբերմունքի մը մէջ ինչ պիտի զգան ուրիշները մեզի հանդէպ, երբ այսքան պարսաւելի անտարբերութիւնով մը կը բացակայի մեր մէջ իրերօգնութեան գաղափարի մը տարրական սկզբունքը։

Այդ միեւնոյն անտարբերութիւնովը համակուած կը թուին նաեւ այսօր մեր Բարիզի միացեալ պատուիրակութիւնը ու մեր Պատրիարքարանը, պահելով ակինքային լռութեան մը ամբողջ խորհրդաւորութիւնը։ Երկուքին վրայ ալ կարծես միեւնոյն ժահրի փոշին ցանուած ըլլայ։ Ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ շշուկ ցարդ կրցանք լսել ի նպաստ գաղթականութեան պատսպարման կամ կարիքներուն մասին։ Հապա թէ Բարիզի Տիկնանց Միութիւնը և Բարեգործականը շարժում մը կ'ըստեղծէին վերջերս իրենց մէջ։ Բայց Տիկնանց Միութիւնով և Բարեգործականով լրանալիք գործ չէ ասիկա։ Երբ Մարսիլիոյ և Բարիզի գաղութները անտարբեր են իրենց պուրժուազիներով, պատուիրակութիւնը և կամ Պատրիարքարանը պէտք է զուտ այս մարդասիրական գործին համար ընդ փոյթ յանձնաժողովներ կազմէ ու ղրկէ, որոնք ունենալով ի ձեռին պաշտօնական թուղթեր, կարենան տեղական կառավարութեան հետ շփուիլ ի հարկին, առանց պատսպարման ու գործի հայթայթման դիւրացման համար։ Եւ ասիկա կը յուսանք թէ շատ լաւ ազդեցութիւն մը պիտի ընէ նաև տեղական կառավարութեան վրայ, եթէ անիկա կարենայ ներկայանալ իբր պաշտօնական օրկանը Հայ գաղթականութեան։ Նոյն իսկ Պատրիարքարանի կողմէ այս տեսակ մարդասիրական խնդրի մը ձեռնարկին մասին չենք կարծեր որ Թուրքիոյ կառավարութիւնը արգելք հանդիսանայ, եթէ ֆրանսական կառավարութիւնը ճանչնայ այդ ձեռնարկին վաւերականութիւնը։ Հակառակ պարագային ու ըստ օրինի այդ գործին նախաձեռնութիւնը կը ծանրանայ միշտ ազգ. պատուիրակութեան վրայ։

Բայց մինչեւ ցարդ ինչո՞ւ չառաւ այս քայլը պատուիրակութիւնը կամ Պատրիարքարանը։ [Ի՞նչ կ'ընեն, կը քնանա՞ն արդեօք։ Եթէ կը քնանան, «օրօր» մը թող ձօնէ «Նաւասարդ»ի խմբագիրը Սիրունի, երգելու համար անոնց գլխուն վրայ, երբ այնքան հեռու կը փախչին անոնք զգացումի «հաղորդութիւն»-ներէ։ Տեսնալու ժամանակ չէ այլեւս։ Ազգը օրէ օր փճացում, օրէ օր անճետում կը դիմէ։ Վահան Թէքէեանի պատկերացումը հաւանաբար վաղը հոգ ալ պիտի կատարուի եթէ այս անհոգութիւնը ու անտարբերութիւնը շարունակուին մեր մէջ։ Զօրեղ ուժ պէտք է այդ սերունդը ազատելու համար իր գլխուն սպառնացող վտանգներէն։ Պէտք է որ զանէ առժամապէս կարգադրութիւններու յանգին անոնց արտագաղթէն առաջ եկած անպատեհութիւնները, և յետոյ անոնց վերջնական փրկութեան միջոցներուն վրայ մտածենք։ Ցեղին տարի վերջ ոչ մէկ գաղութային միջավայրի մէջ կարելի պիտի ըլլայ հայութեան հետքը գտնել, ամէնքն ալ ձուլուած ըլլալով մայր և բնիկ զանգուածներուն հետ։ Պէտք է որ խորհինք անոնց Հայաստան փոխադրութեան միջոցներուն վրայ, քանի դեռ ուշ չէ ժամանակը։ Հայաստանի փրկիչներն ալ անհրաժեշտ է որ լրջօրէն ըմբռնեն այլեւս անհետացման այս վտանգը, որ դամոկլեան սուրի պէս կախուած է Ամերիկայի և մասնաւորապէս Յունաստանի ու Ֆրանսայի հայութեան գլխուն։ Արդէն լաւ մեկնաբանութիւններ չէ որ կը տրուին մեզի հանդէպ եղած այս վերջին հիւրընկալութեանց մասին, ու իրապէս ալ այնպէս է։ Քաղաքական թաքուն հետապնդումներ կան անոր շուրջը, ձուլումի և զինուորագրութեան պէս նպատակներ որոնք ուշ կամ կանուխ պիտի զգացուին։ Յունաստանի որբերուն վրայ գործ դրուած արտասովոր ճնշումները փայլուն ապացոյցներն են ասոր, որոնց արձագանգը եղաւ վերջերս Թրքահայ մամուլը։

Պ. Հանոյթի Ազգերու Ընկերակցութեան ներկայացուցած առաջարկը 50,000 Հայերու Սարդարապատ փոխադրութեան մասին, երանի թէ շուտով մարմին առնէր, և առաջին փրկութեան գործը ըլլար Հայ գաղթականութեան համար։ Միայն Սարդարապատի դաշտերը եթէ օժտուին գիտական տուեալներով, 200 հազար բնակչութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ ապրեցնել։ Ա՛լ խօսքը չենք ըներ միւս հողամասերուն որ ըստ Կարօեանի երկրաբանական տեսութիւններուն, պիտի կարենայ պարփակել վեց միլիոն բնակչութիւն, եթէ Հայաստանի ներկայ կառավարութեան շինարար ոգին շարունակէ միեւնոյն թափով իր գիտական միջոցներուն գործադրութիւնները, երկրին ամէն մասերուն մէջ։

Եւ կը սիրենք յուսալ որ Հայաստանի կառավարութիւնը մէկ կողմէն շարունակելով իր շինարար աշխատութիւններուն շարքը, չպիտի դժկամակի երբեք, Հայ գաղթականութեան մասերին համար ընձեռելու պէտք եղած դիւրութիւնները, որքան ատեն Հայաստանի տնտեսական ապագան լաւագոյն յոյսեր կը ներշնչէ Հայ ժողովուրդին զարգացման։ Կուսակցութեան մը հանդէպ ունեցած իր մեղադրանքները չենք կարծեր որ ամբողջ ժողովուրդի մը տարամերժութիւնը յաւերժացնեն։ Վոլթէր 17րդ դարուն վրայ խօսած ժամանակ կը գրէր. «Լուի 14րդի դարուն վերջերը բնութիւնը կարծես կը սկսի հանգստանալ»։

Եւ սակայն որամիտ քննադատ մը կը պատասխանէր այն ատեն, «Ճիշդ պիտի ըլլար այս մտածումը, եթէ Վոլթէր նոյն ինքն այդ շրջանին չապրէր»։ Մենք չենք ուզեր որ Հայաստանի գոյութեան մասին մեր անխառն հրճուանքին ու ակնկալութեանց մէջ, նոյնը կրկնեն նաև մեր ականջին Հայաստանի փրկիչներուն երդուեալ հակառակորդները, անոնց անմիջական թերութիւնները մատնելով։

Բայց ամէն պարագայի տակ, ինչ որ էական և անհրաժեշտ է մեզի, պէտք է որ մեր բոլոր անտարբերութիւնները թօթափէն այլեւս մեր ամենուս հոգիներէն, գերագոյն զոհողութիւնով մը փրկելու համար ազգը իր վերջին փճացումէն և քայքայումէն։

ԱՐԻԿ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՏԵՆԸ ԵԿԱ՛Ծ Է ԱՍՏՈՐ ՎՐԱՅ ԽՕՍԵԼՈՒ

ԹԱՆԻՆ (Հիւսէյին Ճահիտ). — Բռնապետութեան շրջանին, կարելի չէր բան մը գրել, անհնարին գրաքննութիւն մը հաստատուած ըլլալուն։ Երբ Սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ, առաջին ամիսներուն մէջ մեր սրտին բոլոր ցաւերը թափեցինք, ամէն ինչ վերագրելով նախորդ ըէժիմին։ Այդ տրտունջներն ալ վերջ գտան օրին մէկը։ Նոր կեանքը կը շարունակուէր, ու կարգ մը քննադատելի երեւոյթներ կը պարզէր։ Ահա՛, այդ միջոցին է որ սա հարցումը երեւան եկաւ. ատենը եկա՞ծ է ասոր վրայ խօսելու։ Տասնըհինգ տարիէ ի վեր, կը լսեմ այդ խօսքը։ Այսօր ալ կարգը եկած չէ տակաւին։ Այդ խորհրդաւոր «կարգ»ին ատենը գալիք չունի, կարծեմ։ Այս աշխարհի հրաժեշտ պիտի տանք, առանց տեսնելու այդ բանը։ Հանդերձեալ կեանքին մէջ գիս հետաքրքրող բաներէն մէկը պիտի ըլլայ իմանալ թէ արդեօք մեր երկրին մէջ ատենը եկա՞ծ է ազատ խօսելու, և ըսելու թէ պետութեան մարդիկը անսխալական են, ամէն ինչ գիտնալու մենաշնորհը իրենց տրուած չէ, երկրին գործերը քիչ թէ շատ խանգարուած են։

Մարտ 31ի դէպքը ապացուցուց թէ մեծ վտանգ մը միշտ գոյութիւն ունի արտաքին երեւոյթներու տակ։ Այն ատեն հրամայողական պահանջ մը նկատուեցաւ կառավարութիւնը ուժեղացնել, յանուն հայրենիքի շահուն, որպէս զի մութ ուժերը պետութեան տկարութենէն օգտուելով, չտապալեն կառավարութիւնը։ Լրագիրները համարուեցան մէկը այն պատճառներէն, որոնք կառավարութեան ազդեցութիւնը կը կորսնցնեն։ Այն ատեն ըսուեցաւ թէ ժողովուրդը չի հանդուրժեր պետական մարդոց ծաղրանկարները տեսնելու։ Ամէն բանէ առաջ սա համոզումը կը տիրէր թէ հայրենասիրական պարտականութիւն մըն էր կառավարութիւնը զօրացնել, ըէակցիոնին դէմ պայքարելու համար։ Նախ՝ ըէակցիոնէրական շարժումին յաղթելու էր, յետոյ ուզուածին չափ քննադատութիւններ ընելու համար, եթէ կարգը գար։ Որովհետեւ, կարգ մը մարդիկ պիտի ուզէին տկարացնել կառավարութիւնը, այնպէս ձեւացնելով որ անկեղծ ընթացքի մը կը հետեւէին։ Ասոնց նպատակն էր ո՛չ թէ չարիքներուն առաջքը առնել, այլ ըէակցիոնի գետին պատրաստել, կառավարութիւնը տապալելու համար։

Արդարեւ, այդ օգէտ ու յետաշրջական մութ ուժերը այնպիսի ընդդիմադրութիւն մը կ'ընէին որ հայրենասիրութենէ զատ ուրիշ բան չէր ասիկա։ Զինադադարէն յետոյ՝ ընդդիմադիր պետերուն արարքները լիովին ապացուցին ասիկա։

Պալքանեան պատերազմէն յետոյ կառավարութիւնը զօրաւոր դուրս եկաւ։ Բայց ազատ քննադատութեան ատենը նորէն չեկաւ։ Որովհետեւ, անօգուտ ու ամուլ բանավէճերու վերջ տալու և միաբան աշխատելու ժամանակը եկած էր։ Վերջապէս, ընդհանուր պատերազմը ծագեցաւ։ Բնականաբար, քննադատութեան ատենը եկած չէր։ Արդէն, պատերազմիկ երկիրներու մէջ բոլոր բերանները փակուած էին, ու միակ նպատակ մը կը հետապնդուէր, այն է յաղթանակը տանիլ։

Մինչեւ Լօզանի դաշնագրին կնքումը, ընդհանուր պատերազմի այդ շրջանին մէջ ապրեցանք։ Կարելի չէր պնդել որ խօսքի ազատութեան ատենը եկած էր։ Հաշտութեան բանակցութիւնները սկսան։ Այդ միջոցին եղած մանր-մունր քննադատութիւններն իսկ հաճութեամբ չընդունուեցան, քանի որ հաշտութիւնը չէր կնքուած, ու վաղը կրնայինք պատերազմի սկսիլ դարձեալ։ Այսօր, թէև պատերազմը վերսկսելու հաւանականութիւն չկայ, սակայն կ'ըսուի թէ մութ ուժերը կ'ուզեն կառավարութեան ներքին տկարութենէն օգտուիլ։ Ատենը եկա՞ծ է այդ մասին խօսելու, կ'արձագանգեն ամէն կողմէ։ Սա տասնըհինգ տարուան կարճ պատմականը ցոյց կուտայ թէ ազատ խօսելու ատենը եկած չէ տակաւին։ Ինչ հրաշք պիտի պատահի որ այդ ատենը գայ։ Տասնըհինգ տարուան փորձառութեամբ կը հասկնամ որ այդ կարգը երբեք չպիտի գայ։ Ոչ միայն պետական մարդիկը, այլ ամենքս ալ այդ վիճակը ունինք. Քննադատութիւնը բնաւ հաճոյ չի թուիր մեզի, ու չենք հանդուրժեր անոր։ Պետական մարդիկն ալ ուրիշ երկրէ եկած չեն։ Մեր ամէնէն ազատ խորհողները ու քննադատողները իսկ երբ մէպուս ըլլան, բերաննին կը գոցեն։ Նախ լուռ կը մնան, ու տակաւ կ'ըսեն ձեզի. ատենը եկա՞ծ է ասոր վրայ խօսելու։ Իշխանութեան գլուխ անցնելնուն պէս, բնաւ չեն կրնար ըմբռնել թէ քննադատելու կարգը եկած է։

Ուստի աշխատինք կառավարութեան մարդոց հասկցնել թէ կարելի չէ ժողովուրդը կառավարել, առանց լսելու անոր կարծիքները ու բողոքները։ Չխեղդենք ժողովուրդին ձայնը։ Կառավարութեան փառքը կ'աւելնայ, եթէ ան մտիկ ընէ իրաւացի տրտունջները։ Երկրին մէջ գանգատները վերջ չպիտի գտնեն, ու այդ բանին շնորհիւ կառավարութիւնը պիտի բարեկարգուի, ժողովուրդին քաղաքական կրթութիւնը պիտի կատարելագործուի, շնորհիւ խօսքի ու գրիչի ազատութեան։

ՊԱՐԿԻՆ ՄԷՋ ՆԻԶԱԿ

ՎԱԹԱՆ (Ահմէտ Էմին). — Զինադադարէն յետոյ՝ Դաշնակից պետութիւնները Թուրքիոյ հանդէպ բռնաջնջումի քաղաքականութիւն մը հետապնդելուն, Ամերիկացիներուն համար շատ նպաստաւոր գետին մը պատրաստուած էր մեր երկրին մէջ։ Որովհետեւ Համաձայնականներու բռնակալ քաղաքականութենէն դառնացած Թուրքերը հակամէտ էին նախապատուութիւն ընծայելու Ամերիկացի դրամատէրերուն։ Եթէ երբեք Ամերիկացիները իրենց շահը գիտցող մարդիկ ըլլային, անհունապէս պիտի օգտուէին։ Մինչդեռ, այնպէս չեղաւ։ Ամերիկացիները կորսցին իրենց նուաճած ճիգը և իրենց շահերուն բոլորովին հակառակ ընթացքի մը հետեւեցան։ Իբր փաստ առաջ կրնանք բերել Մր. Բէննէտի ներկայացուցած Թուրք-ամերիկեան ընկերութեան անտեսական ձեռնարկը։ Ինչպէս յայտնի է, Մր. Բէննէտի ընկերութիւնը երկաթուղով պահանջած է որ կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուին Չէսթըրի մենաշնորհին մէջ։ Սակայն, անտեսական գործավարութիւնը մերժողական պատասխան տուած է, փոփոխութեան մասին բանաւոր պատճառ չգտնելուն։

Ասոր վրայ, Մր. Բէննէտ նամակով մը յայտարարած է թէ չպիտի կրնայ իր յանձնառութիւնը կատարել պայմանագրութեան համաձայն։ Ըստ Պոլիս գալով յայտարարած էր թէ Բարիզ ուղղուած պիտի երթար ու հոն պիտի վերադառնար, և Նոյեմբեր 10ին պիտի ձեռնարկէր Սամսոն-Սվազ երկաթուղագծի շինութեան։ Մենք այն ատեն ըսած էինք թէ մեր կասկածները պիտի փարատէին, երբ գծին շինութեան ձեռնարկուէր իրապէս։ Մեր այդ կասկածը իրականացաւ այն տեղեկութիւններէն յետոյ, զոր մեր խմբագիրը քաղած է ամերիկեան շրջանակներէ։ Այդ տեղեկութեանց համաձայն, կարելի չպիտի ըլլայ երկաթուղագծի շինութեան սկսիլ Նոյեմբեր 10ին։

Այս խնդրին վրայ երկարօրէն կանգ չպիտի առնէինք, եթէ երբեք Մր. Բէննէտ միայն յայտարարած ըլլար թէ չպիտի կրնայ կատարել իր յանձնառութիւնները։ Արդէն իսկ բաւարար պատիժ մը պիտի ըլլար, եթէ երբեք Մր. Բէննէտ, իբր միջնորդ, չկարենար Ամերիկայի մէջ բարձր գնով ծախել իր ձեռք բերած մենաշնորհը։

Սակայն, խնդիրը կնճռոտած է, Ամերիկայի դրամատէրերու անունով գործող Մր. Բէննէտ շատ տարօրինակ պատճառ մը առաջ բերած է, իր յանձնառութիւնը Նոյեմբեր 10ին չկատարելու մասին։ Պատճառը ոչ թէ դրամագլխի պակասն է, այլ այն հաւանականութիւնը թէ Թուրքիոյ մէջ վարչական կամ քաղաքական կարգ մը փոփոխութիւններ առաջ պիտի գան։ Ասոր համար է եղեր որ Ամերիկացի դրամատէրերը վերապահութեամբ շարժելու պէտք տեսեր են։

Մենք շատ լաւ կը հասկնանք թէ ինչ պատճառներէ մղուած, Թուրքամերիկեան ընկերութեան տնօրէնը կամ շրջանակները այս կարգի զրոյցներ կը յերիւրեն։ Սակայն, Ամերիկացի դրամատէրերը ասով վերահաստատուած չեն ըլլար իրենց վարկը։

"Ընդհակառակը" բարոյապէս կը վնասուին ատկէ։ Այդ ընթացքը նոյն իսկ վնասակար ազդեցութիւն պիտի գործէ Թուրքիա գալիք ամերիկացի դրամատէրերուն վրայ։ Այսուհետեւ, Թուրքերը ամէն Ամերիկացի դրամատէր պիտի նկատեն մէյմէկ Բէննէտ։

Եթէ երբեք Մր. Բէննէտ ու իր ընկերները շարունակեն իրենց անյաջողութիւնը արդարացնել, Թուրքիոյ քաղաքական անորոշ կացութիւնը իբր պատրուակ բռնելով, այդ պնդումը ծիծաղելի պիտի ըլլայ նիզակը պարկի մէջ պահելու պէս։ Երկրին մէջ և երկրէն դուրս, ո՛չ ոք պիտի հաւատայ այդ բանին։

ԿԸ ՑԱՒԻՆՔ, ԲԱՅՑ ՉԵՆՔ ԶԱՐՄԱՆԱՐ

ԹԵՒՀԻՏ (Եպուզիաղատէ). — Էնկիւրիէն հասած հեռագրերուն համաձայն, Ազգ. Ժողովի անդամները երկուքի բաժնուած են հանրապետութեան խնդրին պատճառով։ Այդ խնդիրը քննող մասնագէտներու յանձնաժողովին մէջ ալ անհամաձայնութիւն ծագած է։ Յանձնաժողովին մէկ մասը կը պահանջէ որ հանրապետութեան նախագահին տրուին շատ մը իրաւունքներ ու իրաւասութիւններ, իսկ միւս մասը կը պնդէ որ նախագահը ուրիշ երկիրներու հանրապետութեանց նախագահներուն դիրքը ունենայ։

Այս խառնաշփոթ լուրերու մասին ցաւ զգացինք, բայց չզարմացանք։ Վերջերս, յանկարծ ըսինք թէ կառավարութիւնը փոխանակ դրական գործ մը կատարելու, բանավէճեր առաջ բերող խնդիրներով կը զբաղի։ Այդ խնդիրներէն մէկն ալ հանրապետութեան հարցն է։ Մինչեւ հիմա, պոլսական մամուլը կը զբաղէր այդ բանավէճով։ Իսկ հիմա, Էնկիւրիի ալ այդ բանավէճով կը հետաքրքրուի։ Իբր առաջին արդիւնք. Ազգ. Ժողովը երկուքի բաժնուած է, ու հաւանական է որ կառավարութիւնը շատ մը հատուածներու բաժնուի։

Բնականաբար, այս խնդիրը, ուշ կամ կանուխ, իր ազդեցութիւնը պիտի գործէր Ազգ. Ժողովին վրայ։ Արդարեւ, այս անգամուան մէպուսական ընտրութիւնները զինուորական կարգապահութեամբ կատարուած էին, ու Էնկիւրիի կողմէ անպարձակի նկատուած անձեր մէպուս չէին անուանուած։ Սակայն, հակառակ այդ կարգապահութեան, անկարելի բան էր որ երբեք հարիւր մէպուսներ միեւնոյն կերպով խորհէին խնդրի մը մասին, ու կարգ մը մարդոց տեսակէտը միայն ընդունէին։ Ազատ ընտրութեան շնորհիւ միայն հնարաւոր կը դառնար ասիկա։ Որովհետեւ, ազատ ընտրութիւններ կատարուելու պարագային, միեւնոյն համոզումներու տէր մարդիկ երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ՝ կարգ մը կէտերու մասին իրարու հետ կը համաձայնին և ժողովուրդին վստահութեան կ'արժանանան։ Թէ՛ կառավարութեանց և թէ կուսակցութեանց ամէնէն մեծ ուժն է ազատօրէն կազմուած խմբակներու ձեւացումը։ Արեւմտեան երկիրներու մէջ այսպէս կ'ըլլայ ու կառավարութիւնները կուսակցութեանց տեսակէտին յենած մեծամասնութեան շնորհիւ կը կառավարեն երկիրը ու յաջողութիւններ ձեռք կը բերեն։

Մեր մէջ, ճիշդ ասոր հակառակ փորձ մը ընել ուզեցին։ Սակայն, երեք-չորս ամսուան միջադէպերը ու վերջին օրերս առաջ եկած հակումները ցոյց տուին թէ այդ փորձը լաւ արդիւնք տուած չէ, և տալու հաւանականութիւն ալ չունի։ Այսպէս, հանրապետութեան խնդրին համար հաւանական է որ Էնկիւրիի մէջ պառակտում առաջ գայ։ Միւս կողմէ՝ կ'ըսուի թէ ժողովին մէջ իթթիհատական կուսակցութիւն մը կազմելու վրայ են աճապարանքով։ Այս զրոյցին վրայ ալ բնաւ չզարմացանք։ Երբ կը պնդուէր որ ընտրութեանց մէջ իթթիհատականներուն դէմ կը գործէին, նոյն իսկ Ճէլալ Նուրի և Սուլէյի պէյերու պէս իրենց ուզածը չգիտցող փոփոխամիտ լրագրեր մեզի դէմ ցցուելով ըսին. «Ըսէ՛ նայի՛նք, դո՞ւն ալ իթթիհատական ես»։ Միւս կողմէ՝ կարգ մը ծանօթ իթթիհատականներ ժողովրդական կուսակցութեան ղեկավարներուն կողմէ մէպուս կ'անուանուէին։ Շատ [illegible] այսպէս իթթիհատական կուսակցութիւնը կազմել, տեսնելով որ խառնակութիւնը կ'աւելնայ ժողովրդական կուսակցութեան մէջ։ Ուրեմն, միատարր, համերաշխ, յեղաշրջումի ու երազականացման կուսակից հաւաքուած ժողովրդական կուսակցութիւնը, չորս ամսուան ընթացքին, երեք մասերու կը բաժնուի. Հանրապետականներ, հանրապետութեան հակառակորդներ ու իթթիհատականներ։ Անշուշտ, ժողովին մէջ վաղը առաջ պիտի գան նաև ազատականներ, պահպանողականներ, Արեւմուտքի Արեւելքի կուսակիցներ։

Անկարելի է հիմակուընէ հասկնալ թէ այս խառնակութեան մէջ ո՛ր կողմը մեծամասնութիւն պիտի շահի ու կացութեան տէր պիտի դառնայ։ Միայն ստոյգ կրնայ համարուիլ սա կէտը թէ Իթթիհատականները ժողովին պիտի տան ընդհանուր ուղղութիւն մը, շնորհիւ իրենց համերաշխութեան ու միութեան, և ապշեցուցիչ կարգապահութեան։ Իրականութիւնը սա է, ու ամէն պարագայի մէջ՝ մեզի պէս անկախ խորհողները պիտի պնդեն որ ընտրութիւնները կատարուելէն ի վեր՝ սխալ ճամբու կը հետեւինք։ Թո՛ղ ասէ ետքը, Ճէլալ Նուրի պէյ աղաղակէ թէ «Իթթիհատը մանօվրա կը դարձնէ»։ Այդ անիմաստ աղաղակը չպիտի կարենայ փոխել գոյութիւն ունեցող կացութիւնը և իրականութիւնը։

Բոլոր այս թշուառութեան ամէնէն աւելի կ'ազդուի ու կը վնասուի մեր խեղճ խաղաղութիւնը։ Արդարեւ, այս վէճերուն, աթոռի կռիւներուն մէջ ոչ ոք կը խորհի երկրին վերաշինութեան, ժողովուրդին բարօրութեան, տնտեսական կեանքին, ու խաղաղութենէն սպասուած բոլոր բարիքներուն վրայ։

Դարձեալ կ'ըսենք թէ այս կացութեան վրայ կը ցաւինք, բայց չենք զարմանար։ Որովհետեւ, բակլա ցանելու և անոր տեղ ցորեն քաղելու հրաշքը չէ տեսնուած աշխարհի վրայ։ Ասոր համար է որ, ընտրութիւն կատարողները ինչ որ ցանեցին, այսօր նոյնը կը քաղեն։ Միայն թէ, այդ հունձքը երկաթէ լէպլէպիի կը նմանի, ու այդ լէպլէպին ալ կլլելու պէտքը կը ծանրանայ բնաւ յանցանք չունեցող ժողովուրդին վրայ։ Գործին ամէնէն եղերական կողմը սա է։

80 "ԺՈՂ. ՁԱՅՆ„ի ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԹԵՐԹՕՆԸ 20 ՅՈՒՆ. 1923

ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԱԾ ՍԻՐՈՅ ՋՈՀԵՐԸ

(ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻՑ ՄԵԾ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Հեղինակ՝ ՄԱՐՍԷԼ ԱԼԷՆ. Թարգմանի՝ Ս. ՃԱՄԼԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ. — ՍԻՐԵԼՈՒ ՎԻՃԸ

— Իմ կացութիւնս խիստ պարզ է. իմ ո՛վ ըլլալս տպացուցանելու միջոցները չունիմ. և սակայն ութը օր պայմանաժամ տուի այդ սրիկամիջոցները... այդ պարագային դիմակային, եթէ մինչև ութը օր ան չանհետանայ, այդ պարագային դիմակային. սակայն նախ պէտք է գտնեմ Պէյլի ձէյմսը, զերծ պիտի ըլլամ գինքը... սակայն նախ պէտք է գտնեմ Պէյլի ձէյմսը, որովհետև ան գաղնալով է որ այդ սրիկան յաւթեան մատնած է իր կինը...

Մեքենաբար երիտասարդը առաւ երեկոյեան թերթ մը, հազիւ ականարկ մը նետած էր «Վերջին ժամ»ի բաժնին վրայ, երբ սոսկումի աղաղակ մը արձակեց.

Ընթրանիժան կը ծանուցանէր կեղծ տը Ֆրուասսի կոմսին կնոջ անյայտացումը.

«Վերջերս դժբախտութիւնները իրարու կը յաջորդէին կոմսուհիին ընտանիքին մէջ. Այսօր կէսօրէն յետոյ համակրելի կոմսուհին իր բնակարանէն մեկնած է. վախ կայ որ յուսահատական արարք մը գործած ըլլայ» գրուած էր թերթին մէջ.

Այս քանի մը տողերը կարդալով, Բթի Բօսթօ նոր ոճիր մը կը նախազգար.

Ան, հարանիքին օրը տեսած էր Էլէն տը Կամբոէն, որ այնքան գեղեցիկ, և հեզահամբոյր կը թուէր, և որու ճակատագիրը սակայն նոյնքան եղերական պիտի ըլլար...

Բթի Բօսթօ կը մտածէր.

— Անկարելի է որ ան անձնասպան եղած ըլլայ... այս անյայտացումին մէջ խորհրդաւոր պարագայ մը կայ.

Ցետոյ, քանի մը վայրկեան խորհելէ յետոյ Բթի Բօսթօ կը շարունակէր.

— Ջար սատանայ, գործերս կը կնճռոտին, հիմա պէտք պիտի ըլլայ որ կոմսուհին ալ ազատեմ, բայց պիտի աշխատիմ. եօթը օրէն պիտի գտնեմ Պէյլի ձէյմսն ու կոմսուհին, և դիմակազերծ պիտի ընեմ այդ թշուառականը, որ ինքզինքը կոմս տը Ֆրուասսիին տեղը դրած է...

Տարօրինակ էր սակայն որ, միևնոյն իրիկունը, միևնոյն ժամուն, Էլիաս և Բթի Բօսթօ միևնոյն եզրակացութեան կը յանգէին.

— Եօթը օր՝ յաղթանակը տանելու համար, կ'ըսէր Էլիաս.

— Եօթը օր՝ Պէյլի ձէյմսն ու Էլէնը գտնելու և կեղծ կոմսը դիմակազերծ ընելու համար կ'ըսէր, Բթի Բօսթօ.

Այս երկու մարդոցմէն ո՞րը պիտի յաղթանակէր.

Ո՞վ պիտի տանէր յաղթանակը...

Բախտը անգութ է...

Այս եօթը օրուան ընթացքին ան որո՞ւ պիտի օժանդակէր, արիասիրտ Բթի Բօսթոյի՞ն թէ թշուառական Էլիասի՞ն.

ԳԼՈՒԽ Բ. — ՍԷՐԸ ԿՈՅՐ Է ԲԱՅՑ ԹԱԳԱՒՈՐ Է

Մայիսի վերջին օրերն էր և գարունը իր կատարեալ թարմութեան մէջ կը գտնուէր.

Փողոցները լեցուն էր ամէն տարիքի պատկանող մարդոցմով, որոնք գարնանային արեւը վայելելու ելած էին...

Մայիսեան գեղեցիկ առաւօտ մըն էր սուրբին, երբ Էլիաս, որ Մօնմառթր փողոցը կը բնակէր, արթննալով, աճապարանքով իր արդուզարդը ընելէ յետոյ բացաւ իր սենեակին պատուհանը և սկսաւ չորս կողմը դիտել.

Իր առջև, իր ոտքերուն տակ, հսկայ և վիթխարի Բարիզ քաղաքը փռուած էր, և Էլիաս կը դիտէր նոր արթնցող մայրաքաղաքը.

Ան իր թշնամի՞ն թէ իր հպատակն էր.

Բարիզ, քնացած հսկայի մը մարմինին կը նմանէր. Էլիաս կը դիտէր Բարիզը, որ կ'սկսէր արթննալ, իր գործին վազել՝ առանց անշուշտ կասկածելու որ Մօնմարթր թաղին մէջ մէկը կար, որ իր սենեակին պատուհանէն գինքը կը դիտէր, և որ սապարէզ կը կարդար իրեն.

Արդարև, Էլիաս ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Հսկա՛յ քաղաք. դո՛ւն որ այնքան գեղեցիկ, և այնքան հրապուրիչ ես, արդեօք պիտի կարենա՞մ յաղթել քեզի...

Եւ ահա, ան ակամայ սարսուռ մը ունեցաւ.

Այս բազմամարդ Բարիզը, ուր ոճիրները կը ծածկուին, ուր ոճրագործները իրենց հետքերը կը կորսնցնեն, երբեմն սքանչելի գեղեցկութիւն մը կ'առնար.

Էլիաս պիտի կարենա՞ր յաղթել այս Բարիզին.

— Անշուշտ պիտի յաղթեմ, կ'ըսէր Էլիաս, ես ամբողջ բանակ մը ունիմ ինքզինքս պաշտպանելու համար. սէրը կը պատերազմի ինծի համար!

Եւ այս խօսքը ճիշդ էր...

(Շարունակելի)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՍԵԲԱՍՏԻԱՅԻ Խոտսխան գիւղէն Գէորգ Խաչատուրեան կը փնտռէ իր եղբօր որդին Գրիգոր Խաչատուրեանը.

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի լուր տալ Պոլիս, Կալաթիա թիւնէլի ետեւը Հայման խան Գէորգ Խաչատուրեանի.

✦ Բնիկ Ատաբազարցի Ազարիա Ազարեան և զաւակները Աստուր և Յակոբ որոնք ամիս մը առաջ ֆրանսական «Տոտ» շոգենաւով Մարսիլիա մեկնեցան. Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պ. Վաղարշակ Ազարեանի՝ Հայտար Փաշա Պայիր փողոց թիւ 43. 3—1

Եոզղատցի Կիւլինեա Արապեան կը փնտռէ իր որդին՝ Կարապետ Արապեանը, որ Կիլիկիոյ գաղթին մեկնած էր Մերսինէն.

Նոյնպէս որդին՝ Մխիթար Արապեանը, որուն Նրուսաղէմ գտնուած ըլլալը իմացուած էր. կը խնդրուի իմացնել խմբագրութեանս, կամ հետեւեալ հասցէին՝

Mlle Zabel Arabian, 7 Rue des [illegible] Hôtel des [illegible]
Marseille

✦ Կը փնտռուի բնիկ Նալլըխանցի Կարապետ Արսլանեան որ իբր գինուոր գտնուած է վերջին անգամ Երզրում. Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Օրթագիւղի կայանը Պ. Ցովհաննէս Ցօրեանի.

∴ Նալլըխանցի Հայրապետ Հայրապետեան և Հայկ Դանիէլեան ընդհ. պատերազմին տեղահանուած էին, ցարդ ո և է լուր չէ առնուած. Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Օրթագիւղի կայանը Պ. Ցովհ. Ցօրեանի.

✦ Սեբաստիոյ Մանճըլըք գիւղէն Երանեակ, Մարիամ և Մարթա քոյրերը և իր զաւակը՝ Թուրֆանտա Անտոնեանը կը փնտռեն իրենց եղբայրը Աստուր Անտոնեանը. Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել

Miss Yéraniag Audonian
Arménian Orphanage
Haleppo Syria

✦ Գօրֆուի բերդին մէջ գտնուող Պարոյր Ներսէսեան կը փնտռէ իր հայրը՝ Շապին Գարահիսարցի Սարգիս Ներսէսեան որ կը կարծուի Ռումանիա եղած ըլլալ. Դիմել Խընամատար. Որբերու Դիւանը.

✦ Քէօթահեացի Դոհարիկ Հաճի Գրիգորեան կը փնտռէ Սալիհլիցի Թահմիզ Մանուկ Տուաճեանը. Լուր տալ Բերա, Պալըգբազար, Թէաթրօ փողոց, Ազարեան ապարթման, թիւ 3, Դոհարիկ Հաճի Գրիգորեանի.

∴ Խաչիկ Դասնիկեան բնիկ Խասգիւղցի. Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել թերթիս վարչութեան.

✦ Կը խնդրուի Տիկ. Սրբուհի Զալըքեանէ՝ Ներկայանալ Խնամ. Որբերու դիւանը, ստանալու համար իր որդւոյն Համբարձումի մասին տեղեկութիւն.

✦ Բնիկ Օրտուցի Սարգիս Արզումանեան կը փնտռէ իր եղբայրը Կարապետ Արզումանեանը. ընդհ. պատերազմէն առաջ Ռուսիա մեկնած էր, լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պէշիկթաշի գաղթականաց կայանը.

✦ Բնիկ Օրտուցի Պետրոս Առաքելեան կը փնտռէ իր հայրը Գրիգորը և հօրեղբայրը Եղիա, որոնք Ռուսիա մեկնած էին. Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Պէշիկթաշի գաղթականաց կայանը.

• [illegible] Երուանդ Տէր Եղիաեան կը փնտռէ իր մայրը Ներկիզ, կինը Սիրանոյշ, որոնցմէ Իզմիրի դէպքէն ի վեր լուր չէ առնուած. Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Օրթագիւղի գաղթականաց կայանը.

ՑԷՀՐ ԷՄԱՆԷԹԻՆՏԷՆ

—Պաեէզիւս մէյտանընտա պէյգա իւլ չէքիլ պիր հաւլուգ ինչասը իչէ պարաեա մաւզըթէգիլըսըյը իսալէյէ մախսուս պօրըլար վէ մօթէօրլէր միւնագասատարը. ուժումընըն պէտէլը քէշֆի 34,216 լիրա էլլի իւչ ղրուշտըր. չէհըր հալըն եէրիմինճէ ճումաա իրթէսի կիւնի ինալէի էվվէլիյէ վէ եէրմի իքինճի բազար իրթէսի կիւնի տէ ինալէի գաթիյէսի իճրա օլընաճագտըր. Ֆագէա մալիւմաթ ալմագ իսթէյէնլէրին հէյէթէ ֆէննիյէ միւտիրիյէթինէ միւրաճաաթլարը.
3 5

"ԱՐԵՒ„

ՕՐԱԹԵՐԹ (Եգիպտոս)
Բ. Հասցէ՝ B. No. 600
Alexandrie

◆ ՍԻՆԷՄԱ ԲԱՆԿԱԼԹԻ ◆

Այսօր ժամը 9 ուկէսին մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի
ՊՈԼԱ ՆԷԿՐԻԻ ԿՈՂՄԷ
ԽԵՂՃ ՎԻՕԼԵԹԹԱ
Ցուզիչ և սիրտհարական տամ
6 մեծ մաս
Գիները վերջին ծայր մատչելի

ՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՆԷՄԱ ԹԷՖԷ

Այսօր և վաղը միայն ցերեկները կը ներկայացուի Սինէմա Մաժիքի ֆիլմերէն

ՄԱՍԻՍԹ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԷՄ

զգայացունց տամ 5 մաս, նաև զուարճալի. Ցերեկները կ'սկսի ժամը 3ուկէսին և գիշերները ժամը 9ին. Գիները 60, մուտք 15, 10 և տղայոց 7 ուկէս.

Ա. Զ. Դ.

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

6 առ հր. Ֆրանս. գանձատոմսերու տուրքէ զերծ

ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ ՖՐ. 492.50

Վճարելի	Գանձատոմսեր	
500 ֆրք.	20 Մայիս	1926
515 »	20 »	1929
540 »	20 »	1933

Բացուած են արձանագրութիւնները Բարիզի մէջ 1 Հոկտ. 923էն ըկսեալ.

Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ, Բերայի և Պոլսոյ մասնաճիւղերը արձանագրութիւն կը կատարեն առանց քօմիսիօնի. 7—6

ՊԱՇՏՕՆ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Օրիորդ մը որ գիտէ ֆրանսերէն առեւտրակալութիւն, առեւտրական թղթակցութիւն և մեքենագրութիւն պաշտօն կը փնտռէ ո և է վաճառատան մէջ. Լուրջ երաշխաւորութիւն. Դիմել թերթիս վարչութեան. 6202

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Օրիորդ մը որ գիտէ լաւ ֆրանսերէն և հայերէն, կը ստանձնէ մասնաւոր դասեր. Դիմել Վարչութեանս. 10—2

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական կալուածներէն Բերա, Մեծ Փողոց թիւ 385, «Մարկարիթ» անունով ծանօթ վաճառատունը վրայի թիւ 1 ապարթմանով միասին վարձու պիտի տրուի. Դիմել Մեծ Նոր խան, թիւ 49, Զարմարքըլար եօգուշը. Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան գրասենեակը.

✦ Ազգ. Հիւանդանոցի այցելութեան օրերը փոխուած են. այցելութիւնները կրնան ըլլալ սակէ վերջը, երեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը ժամը 12էն 4.

✦ Ցառաջիկայ կիրակի առաւօտ, 4 Հոկտ. Նուաստիկեան բարեհամբաւ գերդաստանի ննջեցելոց հոգւոյն ի հանգիստ յատուկ Ս. Պատարագ և հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հիւանդանոցի Ս. Փրկչի մատրան մէջ.

✦ ✦ ✦

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ հանգուցեալ Տիար Համբարձում Գազազեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.

Տէր և Տիկին Մ. Տէմիրճեանէ 10 ոսկի. Այրի Տիկին Երանեակ Թարմայեանէ, Տիար Տիգրան Գ. Տէմիրճեանէ և Տիար Հայկ Գ. Տէմիրճեանէ 5ական ոսկի.

ՏՕՔԹ. ԳԱՌՆԻԿ ՃԶՃԵԿԵԱՆ

Թագսիմ Պաշի ճասաէսի, թիւ 134
Հիմնական դարմանում վեներական հիւանդութեանց
Բացի կիրակիէ, ամէն օր առաւօտէն 6 - 2 մինչև երեկոյ

ՀԵՏԵՒԵԱԼՆԵՐԷՆ կը խնդրուի հանդիպիլ Ամերիկ. Նպաստամատոյցի կեդրոնը թիւ 7 սենեակը.

Առաքելեան Մանիկ, Գօտաբեան Կազէլ, Գասպարեան Օննիկ, Մաղաքեան Հայկ (վերջերս Ատանայէն եկած), Սարաֆեան Բաբակ (վերջերս Ատանայէն եկած), Շիրինեան Ճօն (վերջերս Կեսարիայէն եկած), Շիրինեան Սիմօն (վերջերս Կեսարիայէն եկած).

ԿԱՎՌՕՇ

7 50
7.50
7.50 ՂՇ.

Ոգելից ըմպելիներու արգելքէն ետքը, ամէնէն օգտակար զուարճութիւնը և ամէնէն հաճելի ժամանցն է միայն 7 ուկէս ղրշ.ով կարդալ ԿԱՎՌՕՇը, որուն այս շաբթուան թիւը հրապարակ ելաւ զուարճալի, չէնչող և այժմէական. Արտասահմանի ամէն Հայ պէտք է բաժանորդագրուի ԿԱՎՌՕՇին՝ Պոլսոյ իրական կեանքին հետեւելու համար ամէն շաբթու կանոնաւորապէս. Տարեկանն է 100 ֆր. կամ 30 շիլին և կամ 6 տոլար. Հասցէն է GAVROCHE Boite Postale Péra, 96, Constantinople. Կավռօշի 1924ի Տարեգիրքը հրապարակ կ'ելլէ 1923 Նոյեմբ. 15ին, 250 մեծադիր էջ՝ բազմաթիւ նկարներով, 100 ղրուշ. Մեծաքանակ ապսպրանքներու համար զեղչ.

ԹԱՏՐՈՆ ՀԱԼԷՑ

ԲԱՆԿԱԼԹԻ ԷԼՄԱ ՏԱՂԸ
Տնօրէն Գ. ՑԱԿՈԲԵԱՆ
Ռէժիսէօր՝ Դարագաշ
Այս գիշեր ժամը 10ին

ԱՐԲԵՑՈՂԸ

Բարոյալից տամ 4 արար
Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ 3 արար

ՏՕՔԹ. Թ. ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Վեներական և մորթային ախտերու
Բերա, Մէքթէպ փողոց թիւ 29
5866) Թօգաթլեանի եան.

ՊԱՐԱՊ ՏԵՂԸ ՄԻ ՅՈՒԶՈՒԻՔ

Եթէ չկարենամ ձեր նիւթական և բարոյական բաղձանքները ձեր բախտին ո՛ւր ըլլալը յայտնել, ան. գործնկերու գործ գտնել, ընտանեկան ցրտութեանց պատճառները վերցնել և համերաշխութիւն հաստատել, ձեր գողցուած իրեղէններուն գողցողը երեւան հանել, ձեր հիւանդութեանց ինչ կերպով դարմանուիլը ցոյց տալ, անմիջապէս 100 ոսկի կը նուիրեմ, զի դարմանած եմ հիւանդներ, որոնցմէ ձեռք քաշած էին բժիշկներ, հեռաթափութիւն կը դարմանէ շատ գիւրին և արագ կերպով, կորսուած անձերու կամ մեռած ըլլալը ըսել և այս լորը ձեր հետը բերած 4—5 տարեկան տղուն ցոյց տալ.

Հասցէ՝ Բերա, Աղա ճամի, [illegible] քական բօսթին կից, Գուլ Օղլու փողոց, թիւ 20, Տովիկեան ապարթման թիւ 5, ամէն օր ժամը 10 8. Կիրակի օրերը ժամը 10-1, կանանց քաններուն ձրի.

ԱՐԻՖ ՊԷՅ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայերէն, ֆրանսերէն թուրքերէն, յունարէն գիտցող պատուաւոր անձ տրամադիր է վաճառատան մը կամ ո՛և է հաստատութեան մը մէջ պաշտօն ստանձնելու. Դիմել Խմբագրութեանս՝ Վ. Թ. սկզբնատառերով.

Արտօնատէ՛ր ԱՐԱՄ ԻՆՃԻՃԵԱՆ
Պատ. Տնօրէն ՇԱՒԱՐՇ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Վարչ. Տնօրէն Ս. ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

"ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՅՆԸ-ԺԱՄԱՆԱԿ„ի ԹԵՐԹՕՆԸ — 160 —

ՏԱԽՏԱԿԷ ՄԱՐԴԸ
ԿԱՄ
ԳԱՂՏՆԻՔԻՆ ԲԱՆԱԼԻՆ

Ժ. ՄԱՍ. — ԲՌՆԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

— Ո՞վ տեսած է, հարցուց Թերեհաւատը իր ձայնը բարձրացնելով. Տեսնողներն են Մր. Լօք, Օր. Պրէնթ և անոնց մարդիկը. Ասոնցմէ զատ ո՛չ ոք կրնայ պարծենալ թէ տեսած է այդ երեւակայական մարդամեքենան.

— Օ՛հ, օ՛հ, ծանր ամբաստանութիւն մըն է ձեր ըրածը, Մր. Թօմըսն, ըսաւ երիտասարդ միլիոնատէր մը. Օր. Պրէնթ և Մր. Լօք ինչ նպատակաւ պիտի հնարէին այդ պատմութիւնը.

Թօմըսն աչքերը քթթեց չարամտօրէն.

— Քա՛ւ լիցի որ Մր. Լօքը պարսաւելու միտք ունենամ, ըսաւ. Իր ըրածը մեծ ճարտարութիւն մըն է. Եթէ կ'ուզէք ընկերանալ ինծի, Մր. Պինկ, ես սիրով 2-3 միլիոն կը դնեմ ձեռնարկի մը մէջ, որուն պետը պիտի ըլլայ. Այս գործը երեւան հանելով Մր. Լօք ցոյց տուած է բեմադրութեան իր տաղանդը և ռէքլամի հանճար մը, որ անզուգական է. Անոր ոտքին չեկար Մր. Պրյըքընը, որ կ'ուզէ ինթէրնէշընըլ Բաթէնթըս Բրմբէնիի վարչութիւնը ձեռք առնել.

— Վերջապէս, ըսաւ մէկը, ինչո՞ւ կը բացատրէք Բրօֆ. Քարթըրի սպանութիւնը և Տէյվինի աշխատանոցին պայթումը. առանց խօսելու Բէտի մահուան և կէս երկոտասնեակ տասիններու վրայ, որոնց համար կարելի չէ սակայն ամբաստանել Օր. Պրէնթը և Մր. Լօքը իբրև թելադրիչ.

— Ջիրար հասկնանք, պատասխանեց Թօմըսն, ես չեմ ուրանար թէ Օր. Պրէնթ և Մր. Լօք հրոսախումբի մը եղերական փորձերուն առարկայ եղած են, բայց գիտեն օգտուիլ նոյն իսկ իրենց դժբախտութիւններէն և չեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ կը մեղադրուին անոնք ճշմարտութիւնը քիչ մը ճոխացնելնուն համար. Տեսնենք, խօսքը մէջերնիս, առասպելի մը չի՞ նմանիր պատմութիւնը հրէշի մը, որ մարդու կը նմանի, իմացականութեամբ օժտուած է ու յանկարծ կ'երեւի մերթ թաղի մը և մերթ ուրիշ թաղի մը մէջ. Կ'ընդունի՞ք թէ այդպիսի մեքենայ մը կրնայ ամբողջ Նիւ Եորքէն անցնիլ առանց մէկու մը կողմէ նշմարուելու... Տղայ չենք որ հաւատանք այսպիսի պատմութիւններու. Ինքնաշարժի այս գործին մէջ ամէն բան անհաւանական է.

— Ճշմարիտը երբեմն կրնայ ճշմարտանման չըլլալ, ըսաւ Պինկ.

— Լա՛ւ, բայց ես Թովմաս առաքեալին պէս եմ. Մինչև որ ձեռքովս չշօշափեմ չեմ հաւատար.

— Շատ կը վախնամ որ միամիտի տեղ կը դրուիմ.

— Է՛ սուրբիմ, ես, Մր. Թօմըսն, կուրաքար կը հաւատամ, վասն զի կը ճանչնամ Քուինթին Լօքը և հաւատք ունիմ անոր վրայ. Կը հաւատամ ձեզի թէ այդ մարդը անկարող է խաբէութիւն ընել ձեր ըրածին պէս. Նոյն բանը կրնամ ըսել Եւա Պրէնթի համար. Մեր Եորքը իր իրապաշտութեամբ, իր գործնական ժողովուրդով յաճախ երեւութիւն մը կը գործէ մակերեւութային կերպով դիտողի մը. Բայց երբ լաւ ճանչցուի այս մեծ քաղաքը ու անոր գաղտնի թաղերու մէջ մտցուի, երեւան կը հանուի ժողովուրդ մը, որ խորհրդաւոր կեանք մը կը վարէ. Նիւ Եորքը, անոնց տեսակէտէն դիտելով, գործի քաղաք մը չէ, այլ առասպելական տեղ մը, ուր լոյսը կը պայքարի խաւարին հետ և ուր անկարելի բան չէ ինչ որ երեւակայութիւնը կրնայ յղանալ.

Մինչ կը շարունակուէր այս խօսակցութիւնը, որուն գլխաւոր դերը կը հայթայթէին Եւա և Քուէնթին, այս վերջինները վայրկեան մը առանձնացած էին սրահին մէկ ծայրը.

— Կը ճանչնա՞մ մէկը, որ պիտի կատղի եթէ տեսնէ մեզ. ըսաւ յաղթական ժպիտով մը.

— Բօլ Պէ՞յքըրը, հարցուց Քուէնթին.

Նոյն ինքը. Քիթը բերանը կախած պիտի ըլլայ.

— Գոհ ըլլալու պատճառ չունի. Ասիկա սոսկ է. Բայց չպարելու չէ յաղթութիւն հռչակելու համար. Եւա՛, բան մը կ'ըսէ թէ տակաւին մեր գործը աւարտած չենք այդ ապիրատին հետ որ բանտարկել չտանք զայն, պիտի զգուշանամ անկէ.

(Շարունակելի)